[2019] 2 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 432

ਹਿਮਾਚਲ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਰਾਜ ਅਤੇ ਹੋਰ
ਬਨਾਮ
ਸ਼ਸ਼ੀ ਕੁਮਾਰ

(2019 ਦੀ ਸਿਵਲ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 988)

16 ਜਨਵਰੀ, 2019
[ਡਾਕਟਰ ਧਨੰਜਯ ਵਾਈ. ਚੰਦਰਚੂੜ ਅਤੇ ਹੇਮੰਤ ਗੁਪਤਾ, ਜੇ.ਜੇ.]

ਸੇਵਾ ਕਾਨੂੰਨ- ਤਰਸ ਯੋਗ ਨਿਯੁਕਤੀ- ਰਾਜ, ਜੇ ਇਹ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਪਰਿਵਾਰਕ ਪੈਨਸ਼ਨ ਅਤੇ ਹੋਰ ਅੰਤਮ ਲਾਭਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਣ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਕਿਸੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਕਰਮਚਾਰੀ ਦੇ ਆਸ਼ਰਿਤ ਨੂੰ ਤਰਸ ਯੋਗ ਨਿਯੁਕਤੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ - ਕਿਹਾ: ਉਹ ਸ਼ਰਤਾਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਤਰਸ ਯੋਗ ਅਰਜ਼ੀਆਂ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ, ਉਹ ਨੀਤੀ ਦੇ ਅਧੀਨ ਹਨ ਜੋ ਰਾਜ ਦੁਆਰਾ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਅਤੇ ਪਾਲਸੀ ਦੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨਾ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ - ਤੁਰੰਤ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਨੀਤੀ 18.01.1990 ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਦੀਆਂ ਜ਼ਰੂਰਤਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਜਿੱਥੇ ਕਿਸੇ ਸਰਕਾਰੀ ਕਰਮਚਾਰੀ ਦੀ ਮੌਤ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਗਰੀਬ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿੱਚ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਲਈ ਗੁਜ਼ਾਰਾ ਕਰਨ ਦੇ ਤੁਰੰਤ ਸਾਧਨਾਂ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ- ਨੀਤੀ ਨੇ ਮਾਨਤਾ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਭਲਾਈ ਉਪਾਵਾਂ ਦੇ ਕਾਰਨ ਕਿਸੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੇ ਲਾਭਾਂ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਸੀ- ਨੀਤੀ ਨੇ ਕਿਸੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਕਰਮਚਾਰੀ ਦੇ ਆਸ਼ਰਿਤਾਂ ਨੂੰ ਤਰਸ ਯੋਗ ਨਿਯੁਕਤੀ ਲਈ ਵਿਚਾਰੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਸਿਰਫ ਇਸ ਲਈ ਨਹੀਂ ਰੋਕਿਆ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਹਨ ਪਰਿਵਾਰਕ ਪੈਨਸ਼ਨ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਵਿੱਚ - ਪਾਲਿਸੀ ਇਹ ਲਾਜ਼ਮੀ ਸੀ ਕਿ ਪਰਿਵਾਰਕ ਪੈਨਸ਼ਨ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ

'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰ ਗਰੀਬ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿੱਚ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਜਿਸ ਲਈ ਤੁਰੰਤ ਗੁਜ਼ਾਰੇ ਦੇ ਸਾਧਨਾਂ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ - ਇਸ ਲਈ ਪਰਿਵਾਰਕ ਪੈਨਸ਼ਨ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚਾਰਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਸੇਵਾ ਕਾਨੂੰਨ - ਤਰਸ ਯੋਗ ਨਿਯੁਕਤੀ - ਆਮਦਨ ਸਲੈਬ ਦੀ ਤਜਵੀਜ਼ - 18.01.1990 ਨੂੰ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਤਰਸ ਯੋਗ ਨਿਯੁਕਤੀਆਂ ਕਰਨ ਲਈ ਇੱਕ ਨੀਤੀ / ਯੋਜਨਾ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ - ਵਿੱਤ ਵਿਭਾਗ ਦੁਆਰਾ 29.09.2008 ਨੂੰ ਇੱਕ ਪੱਤਰ ਦੁਆਰਾ ਆਮਦਨ ਮਾਪਦੰਡ/ਆਮਦਨ ਸਲੈਬ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ - ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦਾ ਵਿਚਾਰ ਸੀ ਕਿ ਵਿੱਤ ਵਿਭਾਗ ਲਈ ਸਕੀਮ ਵਿੱਚ ਸੋਧ ਕਰਨਾ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਨਹੀਂ ਹੈ - ਰਾਜ ਨੇ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਆਮਦਨ ਸਲੈਬ ਵਿਵੇਕ ਦੇ ਤੱਤ ਨੂੰ ਘਟਾਉਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕੇਸ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਦੁਆਰਾ ਕੇਸ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਗ਼ਰੀਬ ਹਾਲਾਤਾਂ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨ ਲਈ ਆਮਦਨ ਦਾ ਮਾਪਦੰਡ ਕੀ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਕੀ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ - ਕਿਹਾ: ਆਮਦਨ ਸਲੈਬ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਨਾ ਇਕ ਅਜਿਹਾ ਉਪਾਅ ਹੈ ਜੋ ਮਨਮਾਨੀ ਦੇ ਤੱਤ ਨੂੰ ਕਮਜ਼ੋਰ ਕਰਦਾ ਹੈ - ਆਮਦਨ ਸਲੈਬ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਨਾ ਫੈਸਲਾ ਲੈਣ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਵਿਚ ਨਿਰਪੱਖਤਾ ਅਤੇ ਇਕਸਾਰਤਾ ਲਿਆਉਣ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਕਰਦਾ ਹੈ - ਵਿੱਤ ਵਿਭਾਗ ਦੁਆਰਾ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਰਕੂਲਰਾਂ ਨੂੰ ਨੀਤੀ ਵਿਚ ਸੋਧ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ - ਸਰਕੂਲਰ ਵਿਆਖਿਆਤਮਕ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਯੋਜਨਾ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਸਵਦੇਸ਼ੀਤਾ ਦੇ ਸੰਕਲਪ ਬਾਰੇ ਫੈਸਲਾ ਲੈਣ ਵਾਲੇ ਦਾ ਮਾਰਗ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨਾ ਹੈ - ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਆਮਦਨ ਸੀਮਾ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਨ ਦੇ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ- ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਰਾਜ ਨੇ ਤਿੰਨ ਸਾਲ ਜਾਂ ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦੇ ਅੰਤਰਾਲਾਂ 'ਤੇ ਆਮਦਨ ਸੀਮਾਵਾਂ ਨੂੰ ਸਮੇਂ-ਸਮੇਂ 'ਤੇ ਸੋਧਣ ਦੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤੇ ਅਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ ਕਿ ਕੀ ਰਹਿਣ-ਸਹਿਣ ਦੀ ਲਾਗਤ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਸੋਧ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ, ਮਹਿੰਗਾਈ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸੰਬੰਧਿਤ ਤੱਥ ਅਤੇ ਹਾਲਾਤ।

ਇਸ ਮਾਮਲੇ 'ਚ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਛੇਦ 226 ਦੇ ਤਹਿਤ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦਾਇਰ ਕਰਨ ਲਈ 7 ਸਾਲ ਤੋਂ ਵੱਧ ਦਾ ਇੰਤਜ਼ਾਰ ਕੀਤਾ- ਉਮੇਸ਼ ਕੁਮਾਰ ਨਾਗਪਾਲ ਮਾਮਲੇ 'ਚ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ ਜ਼ੋਰ ਦੇ ਕੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਤਰਸ ਯੋਗ ਨਿਯੁਕਤੀ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਦਾ ਆਧਾਰ ਮ੍ਰਿਤਕ ਕਰਮਚਾਰੀ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰ ਤੁਰੰਤ ਸਹਾਇਤਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੈ। ਤਰਸ ਯੋਗ ਨਿਯੁਕਤੀ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਨਿਰਭਰ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੂੰ ਦੇਰੀ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਸਮਾਂ - ਸੇਵਾ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਕੇ ਤਰਸ ਯੋਗ ਨਿਯੁਕਤੀ ਲੈਣ ਤੋਂ ਰੋਕ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

ਭਾਰਤ ਦਾ ਸੰਵਿਧਾਨ- ਅਨੁਛੇਦ 14 ਅਤੇ 16 - ਤਰਸ ਯੋਗ ਨਿਯੁਕਤੀ- ਕਿਹਾ: ਤਰਸ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਨਿਯੁਕਤੀ ਆਮ ਨਿਯਮ ਦਾ ਅਪਵਾਦ ਹੈ ਕਿ ਰਾਜ ਦੀ ਸੇਵਾ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਵੀ ਜਨਤਕ ਅਹੁਦੇ 'ਤੇ ਨਿਯੁਕਤੀ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਛੇਦ 14 ਅਤੇ 16 ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ - ਰਾਜ ਦੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਕਰਮਚਾਰੀ ਦੇ ਆਸ਼ਰਿਤਾਂ ਨੂੰ ਤਰਸ ਯੋਗ ਨਿਯੁਕਤੀ ਦੀ ਨੀਤੀ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਯੋਗ ਬਣਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਦੇ ਪਿਤਾ, ਜੋ ਬਾਗਬਾਨੀ ਵਿਭਾਗ ਵਿੱਚ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ, ਦੀ ਸਾਲ 2005 ਵਿੱਚ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ ਸੀ ਜਦੋਂ ਉਹ ਸੇਵਾ ਵਿੱਚ ਸਨ। 2007 ਵਿੱਚ, ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੇ ਤਰਸ ਯੋਗ ਨਿਯੁਕਤੀ ਲਈ ਅਰਜ਼ੀ ਦਿੱਤੀ। ਅਰਜ਼ੀ ਸਮਰੱਥ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਭੇਜ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਵਧੀਕ ਸਕੱਤਰ (ਬਾਗਬਾਨੀ) ਨੇ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਵੱਲੋਂ ਪੈਨਸ਼ਨ ਸਮੇਤ ਆਮਦਨ ਦਾ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਸਬੰਧਤ ਐਸ.ਡੀ.ਐਮ. ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਸਾਲ 2015 'ਚ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੇ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਰਾਜ ਇਹ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਪਰਿਵਾਰਕ ਪੈਨਸ਼ਨ ਅਤੇ ਹੋਰ ਅੰਤਮ ਲਾਭਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਣ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਨਹੀਂ

ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਕਰਮਚਾਰੀ ਦੇ ਆਸ਼ਰਿਤ ਨੂੰ ਤਰਸ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਨਿਯੁਕਤੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ। ਇਸ ਲਈ, ਮੌਜੂਦਾ ਅਪੀਲ।

XXXXXX

ਅਪੀਲ ਦਾ ਨਿਪਟਾਰਾ ਕਰਦਿਆਂ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ

ਕਿਹਾ: 1. ਤਰਸ ਯੋਗ ਨਿਯੁਕਤੀ ਆਮ ਨਿਯਮ ਦਾ ਅਪਵਾਦ ਹੈ ਕਿ ਰਾਜ ਦੀ ਸੇਵਾ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਵੀ ਜਨਤਕ ਅਹੁਦੇ 'ਤੇ ਨਿਯੁਕਤੀ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 14 ਅਤੇ 16 ਦੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਰਾਜ ਦੇ ਕਿਸੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਕਰਮਚਾਰੀ ਦੇ ਆਸ਼ਰਿਤਾਂ ਨੂੰ ਤਰਸ ਯੋਗ ਨਿਯੁਕਤੀ ਬਾਰੇ ਨੀਤੀ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਯੋਗ ਬਣਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਨੀਤੀ ਦਾ ਅਧਾਰ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਮਾਨਤਾ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਕਰਮਚਾਰੀ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰ ਸੇਵਾ ਦੌਰਾਨ ਕਰਮਚਾਰੀ ਦੀ ਬੇਵਕਤੀ ਮੌਤ 'ਤੇ ਵਿੱਤੀ ਤੰਗੀ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਰੱਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਲੋੜ ਦੀ ਤੁਰੰਤਤਾ ਹੈ ਜੋ ਰਾਜ ਨੂੰ ਤਰਸ ਯੋਗ ਨਿਯੁਕਤੀ ਦੇ ਲਾਭ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦੇਣ ਲਈ ਆਧਾਰ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਜਿੱਥੇ ਅਥਾਰਟੀ ਨੂੰ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਵਿੱਤੀ ਅਤੇ ਹੋਰ ਹਾਲਾਤ ਅਜਿਹੇ ਹਨ ਕਿ ਤੁਰੰਤ ਸਹਾਇਤਾ ਦੀ ਅਣਹੋਂਦ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਗਰੀਬ ਬਣ ਜਾਵੇਗਾ, ਤਾਂ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਕਿਸੇ ਨਿਰਭਰ ਮੈਂਬਰ ਦੀ ਅਰਜ਼ੀ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਸ਼ਰਤਾਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਅਜਿਹੀਆਂ ਅਰਜ਼ੀਆਂ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ, ਉਹ ਨੀਤੀ ਦੇ ਅਧੀਨ ਹਨ ਜੋ ਰਾਜ ਦੁਆਰਾ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਅਤੇ ਨੀਤੀ ਦੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨਾ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ। ਇਸ ਅਰਥ ਵਿਚ, ਇਹ ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਇਕ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਥਾਪਤ ਸਿਧਾਂਤ ਹੈ ਕਿ ਤਰਸ ਯੋਗ ਨਿਯੁਕਤੀ ਦਾ ਕੋਈ ਅਧਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਪਰ, ਜਿੱਥੇ ਕੋਈ ਨੀਤੀ ਹੈ, ਕਿਸੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਕਰਮਚਾਰੀ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦਾ ਇੱਕ ਨਿਰਭਰ ਮੈਂਬਰ ਤਰਸ ਯੋਗ ਨਿਯੁਕਤੀ ਲਈ ਅਰਜ਼ੀ

ਦੇਣ ਅਤੇ ਰਾਜ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਧਾਰਤ ਨਿਯਮਾਂ ਅਤੇ ਸ਼ਰਤਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਅਰਜ਼ੀ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਹੈ। [ਪੈਰਾ 20] [447-E-H; 448-A-B]

XXXXXX

435 ਹਿਮਾਚਲ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਰਾਜ ਬਨਾਮ ਸ਼ਸ਼ੀ ਕੁਮਾਰ

2. ਮੌਜੂਦਾ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਨੀਤੀ, ਜੋ 18 ਜਨਵਰੀ 1990 ਨੂੰ ਬਣਾਈ ਗਈ ਸੀ, ਵਿੱਚ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਰਕਾਰੀ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਦੇ ਆਸ਼ਰਿਤਾਂ ਨੂੰ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਸਹਾਇਤਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਦੀ ਗੱਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਦੌਰਾਨ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ ਹੈ, "ਆਪਣੇ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਨੂੰ ਗਰੀਬ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿੱਚ ਛੱਡ ਕੇ"। ਦੂਜੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਨੀਤੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਦੀਆਂ ਜ਼ਰੂਰਤਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਕਿਸੇ ਸਰਕਾਰੀ ਕਰਮਚਾਰੀ ਦੀ ਮੌਤ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਗਰੀਬ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿੱਚ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਲਈ ਗੁਜ਼ਾਰਾ ਕਰਨ ਦੇ ਤੁਰੰਤ ਸਾਧਨਾਂ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਨੀਤੀ ਇਹ ਮੰਨਦੀ ਹੈ ਕਿ ਭਲਾਈ ਉਪਾਵਾਂ ਦੇ ਕਾਰਨ ਪਰਿਵਾਰ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਲਾਭਾਂ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ, ਨੀਤੀ ਇਹ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਵਿੱਤੀ ਹਾਲਾਤਾਂ ਦਾ ਮੁਲਾਂਕਣ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਪਰਿਵਾਰਕ ਪੈਨਸ਼ਨ ਅਤੇ ਮੌਤ ਗ੍ਰੈਚੁਟੀ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਪਾਲਿਸੀ ਕਿਸੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਕਰਮਚਾਰੀ ਦੇ ਆਸ਼ਰਿਤਾਂ ਨੂੰ ਤਰਸ ਯੋਗ ਨਿਯੁਕਤੀ ਲਈ ਵਿਚਾਰੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਰੋਕਦੀ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਪਰਿਵਾਰਕ ਪੈਨਸ਼ਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਪਾਲਿਸੀ ਇਹ ਆਦੇਸ਼ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਪਰਿਵਾਰਕ ਪੈਨਸ਼ਨ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰ ਗਰੀਬ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿੱਚ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਜਿਸ ਲਈ ਤੁਰੰਤ ਗੁਜ਼ਾਰੇ ਦੇ ਸਾਧਨਾਂ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਪਰਿਵਾਰਕ ਪੈਨਸ਼ਨ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚਾਰਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਨੀਤੀ ਦਾ ਪੈਰਾ 10 (C) ਰਾਜ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੇ ਗਏ ਉਪਾਵਾਂ ਨੂੰ

ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਪਰਿਵਾਰ ਦੀ ਵਿੱਤੀ ਜ਼ਰੂਰਤ 'ਤੇ ਅਸਰ ਪਾਉਂਦੇ ਹਨ। [ਪੈਰਾ 21][448-B-E]

3. ਇਹ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਆਮਦਨ ਸਲੈਬ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਨ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਅਗਲੇ ਪਹਿਲੂ ਵੱਲ ਲੈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਆਮਦਨ ਸਲੈਬ ਦਾ ਨਿਰਧਾਰਨ, ਅਸਲ ਵਿੱਚ, ਇੱਕ ਮਾਪ ਹੈ ਜੋ ਮਨਮਾਨੀ ਦੇ ਤੱਤ ਨੂੰ ਕਮਜ਼ੋਰ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਬਿਨਾਂ ਸ਼ੱਕ, ਫੈਸਲਾ ਲੈਂਦੇ ਸਮੇਂ ਹਰੇਕ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਕੇਸ ਦੇ ਤੱਥਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ, ਆਮਦਨ ਸਲੈਬ ਦਾ ਨਿਰਧਾਰਨ ਫੈਸਲਾ ਲੈਣ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਵਿੱਚ ਨਿਰਪੱਖਤਾ ਅਤੇ ਇਕਸਾਰਤਾ ਲਿਆਉਣ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦਾ ਵਿਚਾਰ ਸੀ ਕਿ ਵਿੱਤ ਵਿਭਾਗ ਲਈ ਇਸ ਯੋਜਨਾ ਵਿੱਚ ਸੋਧ ਕਰਨਾ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਵਿੱਤ ਵਿਭਾਗ ਦੁਆਰਾ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਰਕੂਲਰਾਂ ਨੂੰ ਨੀਤੀ ਵਿੱਚ ਸੋਧ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਉਹ ਯੋਜਨਾ ਦੇ ਇਰਾਦੇ ਅਤੇ ਉਦੇਸ਼ ਬਾਰੇ ਸੱਚਮੁੱਚ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹਨ। ਸਰਕੂਲਰ ਵਿਆਖਿਆਤਮਕ ਹਨ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਯੋਜਨਾ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਸਵਦੇਸ਼ੀਤਾ ਦੇ ਸੰਕਲਪ ਬਾਰੇ ਫੈਸਲਾ ਲੈਣ ਵਾਲੇ ਦਾ ਮਾਰਗ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨਾ ਹੈ। [ਪੈਰਾ 39] [455-D-F]

4. ਆਮਦਨ ਦਾ ਉਚਿਤ ਮਾਪਦੰਡ ਕੀ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਇਹ ਬਿਨਾਂ ਸ਼ੱਕ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਲਈ ਨੀਤੀ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇਹ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਆਮਦਨ ਸੀਮਾਵਾਂ ਨੂੰ ਸਮੇਂ-ਸਮੇਂ 'ਤੇ ਤਿੰਨ ਸਾਲਾਂ ਦੇ ਅੰਤਰਾਲਾਂ 'ਤੇ ਤਰਜੀਹੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸੋਧਣ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੈ। ਮਹਿੰਗਾਈ ਅਤੇ ਰਹਿਣ-ਸਹਿਣ ਦੀ ਲਾਗਤ ਵਿੱਚ ਵਾਧੇ ਦਾ ਸੇਵਾ ਕਰ ਰਹੇ ਅਤੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਨੂੰ ਦਰਪੇਸ਼ ਵਿੱਤੀ ਲੋੜਾਂ 'ਤੇ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਅਸਰ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਤਰਸ ਯੋਗ ਨਿਯੁਕਤੀ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਆਮਦਨ ਦੇ ਮਾਪਦੰਡ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ, ਇਹ ਉਚਿਤ ਹੋਵੇਗਾ ਜੇ ਰਾਜ ਸਮੇਂ-ਸਮੇਂ 'ਤੇ ਆਮਦਨ ਦੀ ਸੀਮਾ 'ਤੇ ਮੁੜ ਵਿਚਾਰ ਕਰੇ। [ਪੈਰਾ 39] [456-B-C

XXXXXX

5. ਜਿੱਥੋਂ ਤੱਕ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਤੱਥਾਂ ਦਾ ਸਬੰਧ ਹੈ, ਰਿਕਾਰਡ ਤੋਂ ਇਹ ਸਾਹਮਣੇ ਆਇਆ ਹੈ ਕਿ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ 11 ਮਈ 2015 ਨੂੰ ਸਥਾਪਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਤਰਸ ਯੋਗ ਨਿਯੁਕਤੀ ਲਈ ਅਰਜ਼ੀ 8 ਮਈ 2007 ਨੂੰ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। 15 ਜਨਵਰੀ 2008 ਨੂੰ ਵਧੀਕ ਸਕੱਤਰ ਨੇ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਸੀ ਕਿ ਪੈਨਸ਼ਨ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਰਕਮ ਨੂੰ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਆਮਦਨ ਸਟੇਟਮੈਂਟ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਛੇਦ 226 ਦੇ ਤਹਿਤ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦਾਇਰ ਕਰਨ ਲਈ ਸੱਤ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਵੱਧ ਦੀ ਮਿਆਦ ਦੀ ਉਡੀਕ ਕੀਤੀ। ਉਮੇਸ਼ ਕੁਮਾਰ ਨਾਗਪਾਲ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਜ਼ੋਰ ਦੇ ਕੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਤਰਸ ਯੋਗ ਨਿਯੁਕਤੀ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਦਾ ਅਧਾਰ ਮ੍ਰਿਤਕ ਕਰਮਚਾਰੀ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰ ਤੁਰੰਤ ਸਹਾਇਤਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਵਿੱਚ ਹੈ। ਤਰਸ ਯੋਗ ਨਿਯੁਕਤੀ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਨਿਰਭਰ ਵੱਲੋਂ ਦੇਰੀ ਕਰਕੇ ਤੁਰੰਤਤਾ ਦੀ ਇਹ ਭਾਵਨਾ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਗੁਆਚ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੂੰ ਦੇਰੀ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਹੋਏ ਸਮੇਂ ਦੀ ਬੀਤਜਾਣ ਕਰਕੇ ਤਰਸ ਯੋਗ ਨਿਯੁਕਤੀ ਲੈਣ ਤੋਂ ਰੋਕਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। [ਪੈਰੇ 40 ਅਤੇ 42] [456- D- F; 457-B]

ਉਮੇਸ਼ ਕੁਮਾਰ ਨਾਗਪਾਲ ਬਨਾਮ ਹਰਿਆਣਾ ਰਾਜ **(1994) 4 SCC 138;** ਭਾਰਤ ਸੰਘ ਬਨਾਮ ਸ਼ਸ਼ਾਂਕ ਗੋਸਵਾਮੀ **(2012) 11 SCC 307: [2012] 6 SCR 98;** ਸਟੇਟ ਬੈਂਕ ਆਫ ਇੰਡੀਆ ਬਨਾਮ ਸੁਰਿਆ ਨਰਾਇਣ ਤ੍ਰਿਪਾਠੀ **(2014) 15 SCC 739- 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।**

ਗੋਵਿੰਦ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਵਰਮਾ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤੀ ਜੀਵਨ ਬੀਮਾ ਨਿਗਮ **(2005) 10 SCC 289;** APSRTC, ਮੁਸ਼ੀਰਾਬਾਦ ਬਨਾਮ ਸਰਵਰੁਣਨਿਸਾ ਬੇਗਮ **AIR 2008 SCW 198: [2008] 8 SCR 453;** ਕੇਨਰਾ ਬੈਂਕ ਬਨਾਮ ਐਮ ਮਹੇਸ਼ ਕੁਮਾਰ **(2015) 7 SCC**

412: [2015] 9 SCR 724; ਜਨਰਲ ਮੈਨੇਜਰ (D&PB) ਬਨਾਮ ਕੁੰਤੀ ਤਿਵਾਰੀ **(2004) 7 SCC 271;** ਪੰਜਾਬ ਨੈਸ਼ਨਲ ਬੈਂਕ ਬਨਾਮ ਅਸ਼ਵਨੀ ਕੁਮਾਰ ਤਨੇਜਾ **(2004) 7 SCC 265: [2004] 3 Suppl. SCR 597;** ਸਟੇਟ ਬੈਂਕ ਆਫ ਇੰਡੀਆ ਬਨਾਮ ਸੋਮਵੀਰ ਸਿੰਘ **(2007) 4 SCC 778: [2007] 2 SCR 509;** ਮੁਮਤਾਜ਼ ਯੂਨਸ ਮੁਲਾਨੀ ਬਨਾਮ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਰਾਜ **(2008) 11 SCC 384: [2008] 5 SCR 241;** ਸਟੇਟ ਬੈਂਕ ਆਫ ਇੰਡੀਆ ਬਨਾਮ ਜਸਪਾਲ ਕੌਰ **(2007) 9 SCC 571 : [2007] 2 SCR 101;** ਜੰਮੂ ਅਤੇ ਕਸ਼ਮੀਰ ਰਾਜ ਬਨਾਮ ਸਜਾਦ ਅਹਿਮਦ ਮੀਰ **(2006) 5 SCC 766: [2006] 3 Suppl. SCR 576;** ਸਥਾਨਕ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਵਿਭਾਗ ਬਨਾਮ ਐਮ. ਸੇਲਵਇਯਾਗਮ **(2011) 13 SCC 42: [2011] 4 SCR 244 - ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।**

XXXXXX

437 ਹਿਮਾਚਲ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਰਾਜ ਬਨਾਮ ਸ਼ਸ਼ੀ ਕੁਮਾਰ

ਕਾਨੂੰਨੀ ਕੇਸ ਹਵਾਲਾ		
(2005) 10 SCC 289	**ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ**	**ਪੈਰਾ 17**
[2008] 8 SCR 453	**ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ**	**ਪੈਰਾ 17**
[2015] 9 SCR 724	**ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ**	**ਪੈਰਾ 17**
(1994) 4 SCC 138	**'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ**	**ਪੈਰਾ 23**
(2004) 7 SCC 271	**ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ**	**ਪੈਰਾ 25**
[2004] 3 Suppl. SCR 597	**ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ**	**ਪੈਰਾ 27**
[2007] 2 SCR 509	**ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ**	**ਪੈਰਾ 27**
[2008] 5 SCR 241	**ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ**	**ਪੈਰਾ 30**
[2012] 6 SCR 98	**'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ**	**ਪੈਰਾ 31**

(2014) 15 SCC 739	'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ	ਪੈਰਾ 32
[2007] 2 SCR 101	ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ	ਪੈਰਾ 34
[2006] 3 Suppl. SCR 576	ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ	ਪੈਰਾ 40
[2011] 4 SCR 244	ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ	ਪੈਰਾ 40

ਸਿਵਲ ਅਪੀਲੀ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ: 2019 ਦੀ ਸਿਵਲ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 988.

2015 ਦੇ CWP ਨੰਬਰ 3652 ਵਿੱਚ ਹਿਮਾਚਲ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਹਾਈ ਕੋਰਟ, ਸ਼ਿਮਲਾ ਦੇ ਮਿਤੀ 06.10.2015 ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਅਤੇ ਆਦੇਸ਼ ਤੋਂ।

XXXXXX

ਪੇਸ਼ ਹੋਣ ਵਾਲੇਂ ਧਿਰਾਂ ਵਲੋਂ ਐਡਵੋਕੇਟ ਵਿਕਾਸ ਮਹਾਜਨ, ਵਧੀਕ ਐਡਵੋਕੇਟ ਜਨਰਲ, ਪੀ.ਐਸ. ਪਟਵਾਲੀਆ, ਸੀਨੀਅਰ ਐਡਵੋਕੇਟ, ਆਕਾਸ਼ ਵਰਮਾ, ਅਨਿਲ ਕੁਮਾਰ, ਅਭਿਨਵ ਮੁਖਰਜੀ, ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਬਿਹੂ ਸ਼ਰਮਾ, ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਪੂਰਨਿਮਾ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨਾ, ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਪ੍ਰਤਿਸ਼ਠਾ ਵਿਜ, ਅਜਯ ਮਾਰਵਾਹ, ਅਤੁਲ ਕੁਮਾਰ, ਈਸ਼ਾਨ ਦੀਵਾਨ, ਪਲਕ ਬਾਗਚੀ, ਅਭਿਮਨਿਊ ਸ਼ਰਮਾ, ਈਸ਼ਾਨ ਦੀਵਾਨ, ਐਸ.ਕੇ. ਵਰਮਾ, ਸੂਰਿਆਨਾਰਾਇਣ ਸਿੰਘ, ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਪ੍ਰਗਤੀ ਨੀਖੜਾ, ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਕਾਵੇਰੀ ਵਤਸ, ਵਰਿੰਦਰ ਕੁਮਾਰ ਸ਼ਰਮਾ, ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਰਾਧਿਕਾ ਗੌਤਮ, ਰਾਜੂਲ ਸ਼੍ਰੀਵਾਸਤਵ, ਕੇ. ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਕੁਮਾਰ, ਵਿਕਰਾਂਤ ਨਰਾਇਣ ਵਾਸੂਦੇਵ, ਅਸ਼ਵਨੀ ਕੁਮਾਰ, ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਇਤੀ ਸ਼ਰਮਾ, ਜਯ ਕੁਮਾਰ ਭਾਰਦਵਾਜ, ਰਵਿੰਦਰ ਨੈਨ, ਪੁਨੀਤ ਸ਼ਰਮਾ, ਜੋਗੀ ਸਕਾਰੀਆ, ਰੀਗਨ ਐਸ. ਬਾਲੀ, ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਬੀਨਾ ਵਿਕਟਰ, ਰਵੀ ਹੋਮੋਦ, ਵੀਰੰਜਨੇਵਿਲੂ ਕੇ.ਐਲ.ਐਨ.ਵੀ., ਅਨਿਲ ਨਾਗ, ਰਵੀ ਬਖਸ਼ੀ, ਆਦਿੱਤਿਆ

ਧਵਨ, ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਕਿਰਨ ਧਵਨ, ਸ਼ਸ਼ਾਂਕ ਕੁਮਾਰ, ਚੰਦਰ ਸ਼ੇਖਰ ਆਸ਼੍ਰੀ, ਜਯੰਤ ਮੋਹਨ, ਸੁਨੀਲ ਕੁਮਾਰ ਜੈਨ, ਅਭਿਸ਼ੇਕ ਜੈਨ, ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਅਨੁਸ਼ਾ ਅਗਰਵਾਲ, ਪੁਨਿਆ ਗਰਗ, ਅਭਿਸ਼ੇਕ ਜੈਨ, ਸ਼੍ਰੀਲੋਕ ਨਾਥ ਰਥ, ਵਾਈ.ਪੀ. ਸਿੰਘ, ਸ਼ਰਨ ਠਾਕੁਰ, ਮਹੇਸ਼ ਠਾਕੁਰ, ਵਿਜੇ ਕੁਮਾਰ ਪਰਦੇਸੀ, ਡਾਕਟਰ ਸੁਸ਼ੀਲ ਬਲਵਾਰਾ, ਕਰਨ ਚੌਹਾਨ, ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਮਨਜੀਤ ਚਾਵਲਾ, ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਭਾਰਤੀ ਤਿਆਗੀ, ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਦਿਵਿਆ ਜਯੋਤੀ ਸਿੰਘ, ਵਿਨੋਦ ਸ਼ਰਮਾ, ਪਵਨ ਰੇਲੇ, ਗੋਪਾਲ ਪ੍ਰਸਾਦ, ਸਤੀਸ਼ ਕੁਮਾਰ, ਅਰਵਿੰਦ ਐਸ., ਏ. ਲਕਸ਼ਮੀ ਨਾਰਾਇਣ, ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਨਨੀਤਾ ਸ਼ਰਮਾ, ਵਿਵੇਕ ਸ਼ਰਮਾ, ਬਜਰੰਗ ਲਾਲ ਜਾਟ, ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ, ਡੀ.ਐਸ.ਪਟਿਆਲ, ਬਿਨੈ ਕੁਮਾਰ ਦਾਸ, ਯੋਗੇਸ਼ ਕੁਮਾਰ ਮਾਥੁਰ, ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਅਮਿਤਾ ਸਿੰਘ ਕਾਲਕਲ, ਐਮ.ਸੀ. ਢੀਂਗਰਾ, ਪੀਯੂਸ਼ ਕਾਂਤ ਰੋਏ, ਇੰਦਿਰਾ ਕਨੇਰਾ, ਗੌਰਵ ਢੀਂਗਰਾ, ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਸ਼ੋਭਾ ਗੁਪਤਾ, ਅਸ਼ਵਨੀ ਕੁਮਾਰ ਗੁਪਤਾ, ਵਿਕਰਾਂਤ ਯਾਦਵ, ਪੀ.ਐਨ. ਪੁਰੀ, ਰੀਟਾ ਦੇਵਨ ਪੁਰੀ, ਅਭਿਸ਼ੇਕ ਪੁਰੀ, ਧੀਰਜ, ਪਰਮਾਨੰਦ ਗੌੜ, ਏਕਾਂਸ਼ ਬੰਸਲ, ਯਸ਼ਪਾਲ ਢੀਂਗਰਾ, ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ, ਡੀ.ਐਸ. ਪਟਿਆਲ, ਵਿਨਯ ਕੁਮਾਰ ਦਾਸ।

ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਹੇਠ ਦੁਆਰਾ ਸੁਣਾਇਆ ਗਿਆ

ਡਾਕਟਰ ਧਨੰਜਯ ਵਾਈ ਚੰਦਰਚੂੜ, ਜੇ. 1. ਆਗਿਆ ਪ੍ਰਦਾਨ (leave granted)।

2. ਮੌਜੂਦਾ ਅਪੀਲ ਹਿਮਾਚਲ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਬੈਂਚ ਦੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦੇ ਇੱਕ ਸਮੂਹ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਤੋਂ ਉਤਪਨ ਹੋਈ ਹੈ ਜੋ ਤਰਸ ਯੋਗ ਨਿਯੁਕਤੀ ਦੇ ਮੁੱਦੇ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਦੇ ਹਨ।

3. ਤੱਥ, ਜਿੱਥੋਂ ਤੱਕ ਉਹ ਇਸ ਅਪੀਲ ਲਈ ਪਦਾਰਥ ਹਨ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹਨ:

4. ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਦੇ ਪਿਤਾ, ਜੋ ਕੁੱਲੂ ਵਿਖੇ ਬਾਗਬਾਨੀ ਵਿਭਾਗ ਵਿੱਚ HFO ਵਜੋਂ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ, ਦੀ 29 ਮਾਰਚ 2005 ਨੂੰ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ ਜਦੋਂ ਉਹ ਸੇਵਾ ਵਿੱਚ ਸਨ। 8 ਮਈ 2007 ਨੂੰ, ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੇ ਤਰਸ ਯੋਗ ਨਿਯੁਕਤੀ ਲਈ ਅਰਜ਼ੀ ਦਿੱਤੀ। ਇਹ

ਅਰਜ਼ੀ ਕੁੱਲੂ ਵਿਖੇ ਬਾਗਬਾਨੀ ਦੇ ਡਿਪਟੀ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਦੁਆਰਾ 14 ਸਤੰਬਰ 2007 ਨੂੰ ਸਮਰੱਥ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਭੇਜੀ ਗਈ ਸੀ। 15 ਜਨਵਰੀ 2008 ਨੂੰ, ਹਿਮਾਚਲ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਵਧੀਕ ਸਕੱਤਰ (ਬਾਗਬਾਨੀ) ਨੇ ਬਾਗਬਾਨੀ ਦੇ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਨੂੰ ਇੱਕ ਸੰਦੇਸ਼ ਭੇਜਿਆ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਅਰਜ਼ੀ ਦੇ ਨਾਲ ਭੇਜੇ ਗਏ ਆਮਦਨ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਵਿੱਚ ਉਹ ਪੈਨਸ਼ਨ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜੋ ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰ ਸਰਕਾਰ ਤੋਂ ਮਿਲ ਰਹੀ ਸੀ। ਇਸ ਅਨੁਸਾਰ ਵਧੀਕ ਸਕੱਤਰ ਨੇ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਕਿ ਬਿਨੈਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਸਬੰਧਤ ਐਸ.ਡੀ.ਐਮ. ਤੋਂ ਪੈਨਸ਼ਨ ਸਮੇਤ ਆਮਦਨ ਦਾ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ।

XXXXXX

439 ਹਿਮਾਚਲ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਰਾਜ ਬਨਾਮ ਸ਼ਸ਼ੀ ਕੁਮਾਰ

[ਡਾਕਟਰ ਧਨੰਜਯ ਵਾਈ ਚੰਦਰਚੂੜ, ਜੇ.]

5. ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ 11 ਮਈ 2015 ਨੂੰ ਸਥਾਪਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਇਸ ਤੋਂ ਸੱਤ ਸਾਲ ਬਾਅਦ। ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸਨੇ ਬੇਨਤੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ ਸਨ, ਪਰ ਕੋਈ ਲਾਭ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ, ਜਿਸ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਉਸਨੂੰ ਆਖਰਕਾਰ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਛੇਦ 226 ਤਹਿਤ ਕਾਰਵਾਈ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਹੋਣਾ ਪਿਆ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਸੁਣਵਾਈ ਲਈ ਚਿੱਠੀਆਂ ਪੇਟੈਂਟ ਅਪੀਲਾਂ ਅਤੇ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਦੋਵਾਂ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦਾ ਇੱਕ ਸਮੂਹ ਇਕੱਠਾ ਕੀਤਾ। ਇਹ 18 ਜਨਵਰੀ 1990 ਨੂੰ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਬਣਾਈ ਗਈ ਇੱਕ ਨੀਤੀ ਤੋਂ ਉਤਪਨ ਹੋਈ ਸੀ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਸਰਕਾਰੀ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਦੇ ਆਸ਼ਰਿਤਾਂ ਨੂੰ ਤਰਸ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਸਹਾਇਤਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ ਹੈ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਇੱਕ ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰ ਸਹਾਇਤਾ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਆਪਣੇ ਫੈਸਲੇ ਦੌਰਾਨ 9 ਮੁੱਦੇ ਤਿਆਰ ਕੀਤੇ ਜੋ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ ਸਨ:

(i) ਕੀ ਮ੍ਰਿਤਕ ਕਰਮਚਾਰੀ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਪਰਿਵਾਰਕ ਪੈਨਸ਼ਨ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸੇਵਾਮੁਕਤੀ ਦੇ ਲਾਭਾਂ ਦੀ ਰਕਮ (ਤਰਸ ਯੋਗ ਨਿਯੁਕਤੀ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਪਰਿਵਾਰਕ ਆਮਦਨ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ) ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ?

(ii) ਪਾਲਿਸੀ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਹੜੀ ਤਾਰੀਖ ਢੁਕਵੀਂ ਹੋਵੇਗੀ- ਚਾਹੇ ਕਰਮਚਾਰੀ ਦੀ ਮੌਤ ਦੀ ਤਾਰੀਖ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਤਰਸ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਨ ਲਈ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਅਰਜ਼ੀ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਜਾਂ ਉਹ ਤਾਰੀਖ ਜਿਸ ਨੂੰ ਅਰਜ਼ੀ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਵਿਚਾਰ ਲਈ ਆਈ ਸੀ। ਅਤੇ ਕੀ ਤਰਸ ਯੋਗ ਨਿਯੁਕਤੀ ਲਈ ਦਾਅਵੇ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਬਾਅਦ ਦੀ ਸੋਧ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਅਜਿਹੀ ਸੋਧ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਅਰਜ਼ੀ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ?

(iii) ਜੇ ਕੋਈ ਬਿਨੈਕਾਰ ਸੂਚੀ ਵਿੱਚ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਕੇਸ 'ਤੇ ਮੁੜ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਦਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਤਾਂ ਕੀ ਅਜਿਹੇ ਬਿਨੈਕਾਰ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਉਸ ਨੀਤੀ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜੋ ਆਦੇਸ਼ ਪਾਸ ਕਰਨ ਸਮੇਂ ਮੌਜੂਦ ਸੀ ਜਾਂ ਨੀਤੀ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਜੋ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਦਾਅਵਾ ਕਰਨ ਸਮੇਂ ਲਾਗੂ ਸੀ ਜਾਂ ਵਿਚਾਰ ਦੇ ਸਮੇਂ ਮੌਜੂਦ ਨੀਤੀ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ?

(iv) ਕੀ ਬਿਨੈਕਾਰ ਹੇਠਲੇ ਕਾਡਰ ਵਿੱਚ ਨਿਯੁਕਤ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉੱਚ ਕਾਡਰ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਤਰਸ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਨਿਯੁਕਤੀ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ?

(v) ਜੇ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਠੇਕੇ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਕੀ ਉਹ ਨਿਯਮਤ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਨਿਯੁਕਤੀ ਲੈਣ ਦੇ ਆਪਣੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਹੈ?

(vi) ਕਿਸੇ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ, ਇੱਕ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਤਰਸ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਨਿਯੁਕਤੀ ਦੀ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਤੀਜੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਦੇ ਅਹੁਦੇ 'ਤੇ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਅਤੇ ਦੂਜੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ,

ਨਿਯੁਕਤੀ ਦੀ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਚੌਥੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਦੇ ਅਹੁਦੇ 'ਤੇ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਕੀ ਇਹ ਭੇਦਭਾਵ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਹੈ?

XXXXXX

(vii) ਕੀ ਕੋਈ ਵਿਅਕਤੀ ਕਾਫ਼ੀ ਦੇਰੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਤਰਸ ਯੋਗ ਨਿਯੁਕਤੀ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ?

(viii) ਕੀ ਲੋੜੀਂਦੀ ਯੋਗਤਾ ਜਾਂ ਉਮਰ ਵਿੱਚ ਢਿੱਲ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ?

(ix) ਜੇ ਕਿਸੇ ਮ੍ਰਿਤਕ-ਕਰਮਚਾਰੀ ਦੇ ਇੱਕ ਜਾਂ ਵਧੇਰੇ ਆਸ਼ਰਿਤ ਸੇਵਾ ਵਿੱਚ ਹਨ/ ਹਨ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਵੱਖਰੇ ਰਹਿ ਰਹੇ ਹਨ, ਤਾਂ ਕੀ ਇਸ ਨੂੰ ਮ੍ਰਿਤਕ-ਕਰਮਚਾਰੀ ਦੇ ਦੂਜੇ ਨਿਰਭਰ ਨੂੰ ਤਰਸ ਯੋਗ ਨਿਯੁਕਤੀ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰਨ ਦਾ ਆਧਾਰ ਬਣਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ?"

6. ਜਿੱਥੋਂ ਤੱਕ ਮੌਜੂਦਾ ਅਪੀਲ ਦਾ ਸਬੰਧ ਹੈ, ਹਿਮਾਚਲ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਰਾਜ ਨੇ ਮੁੱਦਿਆਂ (i) ਅਤੇ (vii) 'ਤੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਇਸ ਅਪੀਲ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ, ਮੌਜੂਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੇਸ ਦੇ ਸਿਰਫ ਉਪਰੋਕਤ ਪਹਿਲੂਆਂ ਨੂੰ ਨਿਯੰਤਰਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ।

7. ਵਿਵਾਦ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਲਈ, ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਨੀਤੀ ਦੀ ਉਤਪਤੀ ਬਾਰੇ ਇਸ਼ਤਿਹਾਰ ਦੇਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੋਵੇਗਾ।

8. 18 ਜਨਵਰੀ 1990 ਨੂੰ ਹਿਮਾਚਲ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਤਰਸ ਅਨੁਸਾਰ ਨਿਯੁਕਤੀਆਂ ਕਰਨ ਲਈ ਇੱਕ ਨੀਤੀ ਬਣਾਈ। ਨੀਤੀ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਪੁੱਤਰਾਂ, ਧੀਆਂ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਦੀਆਂ ਬੇਨਤੀਆਂ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਅਤੇ ਸਰਕਾਰੀ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ

ਦੇ ਨਜ਼ਦੀਕੀ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ ਜੋ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਮਰ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰ ਤੁਰੰਤ ਸਹਾਇਤਾ ਦੀ ਲੋੜ ਛੱਡ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਜਿੱਥੋਂ ਤੱਕ ਇਹ ਪਦਾਰਥ ਹੈ, ਨੀਤੀ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੀ ਹੈ:

“ਵਿਸ਼ਾ;- ਕਿਸੇ ਸਰਕਾਰੀ ਕਰਮਚਾਰੀ ਦੇ ਪੁੱਤਰਾਂ/ਧੀਆਂ/ਨਜ਼ਦੀਕੀ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰਾਂ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ, ਜਿਸ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ ਸੀ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਉਸ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰ ਤੁਰੰਤ ਸਹਾਇਤਾ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ।

(1) ਨੀਤੀ:- ਸੇਵਾ ਦੌਰਾਨ ਮਰਨ ਵਾਲੇ ਸਰਕਾਰੀ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਦੇ ਆਸ਼ਰਿਤਾਂ ਨੂੰ ਤਰਸ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਪ੍ਰਦਾਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਇਹ ਕੇਵਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਯੋਗ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਸਰਕਾਰੀ ਕਰਮਚਾਰੀ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰ ਗਰੀਬ ਹਾਲਤਾਂ ਵਿੱਚ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਲਈ ਤੁਰੰਤ ਗੁਜ਼ਾਰੇ ਦੇ ਸਾਧਨਾਂ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਤਰਸ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਨਿਯੁਕਤੀ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸਬੰਧਤ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਕੀ ਵਿਭਾਗ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਗਰੀਬ ਹਾਲਾਤਾਂ ਬਾਰੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਕਰਨਗੇ।

9. ਪਾਲਿਸੀ ਦਾ ਪੈਰਾ 2 ਸਿਰਫ ਵਿਧਵਾ, ਪੁੱਤਰ ਜਾਂ ਅਣਵਿਆਹੀ ਧੀ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦੇਣ ਦੇ ਕ੍ਰਮ ਵਿੱਚ ਅਤੇ ਅਣਵਿਆਹੇ ਸਰਕਾਰੀ ਕਰਮਚਾਰੀ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਪਿਤਾ, ਮਾਤਾ, ਭਰਾ ਜਾਂ ਅਣਵਿਆਹੀ ਭੈਣ ਨੂੰ ਇਸ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਪੈਰਾ 2 (a) ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਪੜ੍ਹੀਆਂ ਜਾਂਦਾ ਹੈ:

XXXXXX

(2) ਪਾਲਿਸੀ ਕਿਸ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ:- ਤਰਸ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਸਹਾਇਤਾ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਕੇਵਲ ਵਿਧਵਾ ਜਾਂ ਪੁੱਤਰ ਜਾਂ ਅਣਵਿਆਹੀ ਧੀ (ਪਿਤਾ, ਮਾਤਾ, ਭਰਾ ਅਤੇ ਅਣਵਿਆਹੀ ਭੈਣ ਦੇ ਅਣਵਿਆਹੇ ਸਰਕਾਰੀ ਨੌਕਰ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ) ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦੇਣ ਦੇ ਕ੍ਰਮ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ:

(a) ਇੱਕ ਸਰਕਾਰੀ ਕਰਮਚਾਰੀ ਜੋ ਸੇਵਾ ਦੌਰਾਨ ਮਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ (ਖੁਦਕੁਸ਼ੀ ਸਮੇਤ) ਆਪਣੇ ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰ ਤੁਰੰਤ ਸਹਾਇਤਾ ਦੀ ਲੋੜ ਵਿੱਚ ਛੱਡ ਕੇ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।"

10. ਨੀਤੀ ਦੇ ਪੈਰਾ 4 ਵਿਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਤਰਸ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਨਿਯੁਕਤੀ ਸਿਰਫ III ਅਤੇ ਸ਼੍ਰੇਣੀ-IV ਦੀਆਂ ਸਭ ਤੋਂ ਹੇਠਲੇ ਦਰਜੇ ਦੀਆਂ ਅਸਾਮੀਆਂ 'ਤੇ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨਿਰਧਾਰਤ ਤਨਖਾਹ ਸਕੇਲ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਨੀਤੀ ਦੇ ਪੈਰਾ 8 ਵਿੱਚ ਇਹ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸਰਕਾਰੀ ਕਰਮਚਾਰੀ ਦੀ ਮੌਤ ਦੇ ਤਿੰਨ ਸਾਲਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਸਹਾਇਤਾ ਦੇਣ ਲਈ ਬੇਨਤੀਆਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਣੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਹਨ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਜਿੱਥੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਸਰਕਾਰੀ ਕਰਮਚਾਰੀ ਦੇ ਬੱਚਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਸੇ ਨੇ ਵੀ ਮੌਤ ਦੇ ਸਮੇਂ ਬਾਲਗ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਨਿਯੁਕਤੀ ਲਈ ਬੇਨਤੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦੀ ਸਮਾਂ ਸੀਮਾ ਨੂੰ ਵੱਡੇ ਪੁੱਤਰ ਜਾਂ ਅਣਵਿਆਹੀ ਧੀ ਦੁਆਰਾ 21 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਤੱਕ ਮੁਲਤਵੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਪੈਰਾ 8 ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ ਹੈ:

(8) ਤਰਸ ਯੋਗ ਨਿਯੁਕਤੀਆਂ ਲਈ ਦੇਰੀ ਨਾਲ ਕੀਤੀਆਂ ਬੇਨਤੀਆਂ: ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਸਹਾਇਤਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਲਈ ਬੇਨਤੀਆਂ ਵਿਭਾਗ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਣੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਹਨ। ਸਰਕਾਰੀ ਕਰਮਚਾਰੀ ਦੀ ਮੌਤ ਦੇ ਤਿੰਨ ਸਾਲਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਸਬੰਧਤ। ਜੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਸਰਕਾਰੀ ਕਰਮਚਾਰੀ ਦਾ ਕੋਈ ਵੀ ਪੁੱਤਰ/ਧੀ ਸਰਕਾਰੀ ਕਰਮਚਾਰੀ ਦੀ ਮੌਤ ਦੇ ਸਮੇਂ ਬਾਲਗ (18 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ) ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਸਬੰਧਤ ਵਿਭਾਗ ਵਿੱਚ ਰੁਜ਼ਗਾਰ

ਸਹਾਇਤਾ ਲਈ ਬੇਨਤੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦੀ ਸਮਾਂ ਸੀਮਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੇ ਪੁੱਤਰ/ ਅਣਵਿਆਹੀ ਧੀ ਦੁਆਰਾ 21 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਤਬਾਦਲਾ ਨੀਤੀ ਵਿੱਚ ਨਿਰਧਾਰਤ ਮੁਸ਼ਕਲ ਖੇਤਰਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਮ੍ਰਿਤਕ ਸਰਕਾਰੀ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਦੇ ਪੁੱਤਰਾਂ/ਅਣਵਿਆਹੀ ਧੀ/ਵਿਧਵਾ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਉਪਰੋਕਤ ਉਮਰ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੀਆਂ ਬੇਨਤੀਆਂ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਢਿੱਲ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

11. ਨੀਤੀ ਦੇ ਪੈਰਾ 10 ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਕਈ ਕਲਿਆਣਕਾਰੀ ਉਪਾਅ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਰਕਾਰੀ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਦੀ ਵਿੱਤੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਫਰਕ ਪਾਇਆ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਨੀਤੀ ਇਹ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਤਰਸ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਸਹਾਇਤਾ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਭਲਾਈ ਉਪਾਵਾਂ ਦੇ ਕਾਰਨ ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਲਾਭਾਂ ਨੂੰ "ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ"। ਇਹ ਨੀਤੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਲਿਆਣਕਾਰੀ ਉਪਾਵਾਂ ਦੀ ਗਣਨਾ ਕਰਨ ਲਈ ਅੱਗੇ ਵਧਦੀ ਹੈ ਜੋ ਇਸ ਦੇ ਨਿਰਮਾਣ ਦੀ ਮਿਤੀ ਨੂੰ, ਮ੍ਰਿਤਕ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਲਈ ਉਪਲਬਧ ਸਨ। ਪਾਲਿਸੀ ਦਾ ਪੈਰਾ 10 (c), ਜਿਸ ਦਾ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਭਾਵ ਹੈ, ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ ਹੈ:

XXXXXX

(c) ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਸਹਾਇਤਾ ਦੀ ਵਿਵਸਥਾ 1958 ਵਿੱਚ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਉਦੋਂ ਤੋਂ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਕਈ ਭਲਾਈ ਉਪਾਅ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਰਕਾਰੀ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਦੀ ਵਿੱਤੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਫਰਕ ਪਾਇਆ ਹੈ। ਤਰਸ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਸਹਾਇਤਾ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਉਪਾਵਾਂ ਦੇ ਕਾਰਨ ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਲਾਭ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਅਜਿਹੇ ਉਪਾਅ, ਸੰਖੇਪ ਵਿੱਚ, ਜੋ ਇਸ ਸਮੇਂ ਮ੍ਰਿਤਕ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਲਈ ਉਪਲਬਧ ਹਨ, ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹਨ:

(i) ਗੈਰ-ਰਸਮੀ ਐਕਸ-ਗ੍ਰੇਸ਼ੀਆ ਅਨੁਦਾਨ @ ਸਰਕਾਰੀ ਕਰਮਚਾਰੀ ਨੂੰ ਮੌਤ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਣ ਵਾਲੀਆਂ ਤਨਖਾਹਾਂ ਦਾ 10 ਗੁਣਾ, ਘੱਟੋ ਘੱਟ 10,000/- ਰੁਪਏ ਅਤੇ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ 30,000/- ਰੁਪਏ ਦੇ ਅਧੀਨ।

(ii) ਬਿਹਤਰ ਪਰਿਵਾਰਕ ਪੈਨਸ਼ਨ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨਾ।

(iii) ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਮੌਤ ਦੀ ਗ੍ਰੈਚੁਟੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨਾ:-

ਗ੍ਰੈਚੁਟੀ ਸੇਵਾ ਦੀ ਦਰ ਦੀ ਲੰਬਾਈ	ਗ੍ਰੈਚੁਟੀ ਦੀ ਦਰ
a) ਇੱਕ ਸਾਲ ਤੋਂ ਘੱਟ	ਤਨਖਾਹ ਦਾ 2 ਗੁਣਾ।
b) ਇੱਕ ਸਾਲ ਜਾਂ ਵਧੇਰੇ ਪਰ 5 ਸਾਲ ਤੋਂ ਘੱਟ	ਤਨਖਾਹ ਦਾ 6 ਗੁਣਾ।
c) 5 ਸਾਲ ਜਾਂ ਇਸ ਤੋਂ ਵੱਧ ਪਰ 20 ਸਾਲ ਤੋਂ ਘੱਟ	ਤਨਖਾਹ ਦਾ 12 ਗੁਣਾ।
d) 20 ਸਾਲ ਜਾਂ ਇਸ ਤੋਂ ਵੱਧ	ਯੋਗਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਸੇਵਾ ਦੀ ਹਰੇਕ ਜਾਂ ਵਧੇਰੇ ਪੂਰੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਛੇ-ਮਹੀਨਾਵਾਰ ਮਿਆਦ ਵਾਸਤੇ ਅੱਧੀਆਂ ਤਨਖਾਹਾਂ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ 33 ਗੁਣਾ ਤਨਖਾਹ ਬਸ਼ਰਤੇ ਕਿ ਮੌਤ ਗ੍ਰੈਚੁਟੀ ਦੀ ਰਕਮ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸੂਰਤ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਤੋਂ ਵੱਧ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ।

XXXXXX

(iv) ਕਰਮਚਾਰੀ ਸਮੂਹ ਬੀਮਾ ਯੋਜਨਾ:- ਮ੍ਰਿਤਕ ਸਰਕਾਰੀ ਕਰਮਚਾਰੀ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰ ਵਿੱਤੀ ਸਹਾਇਤਾ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹੈ:

(i) ਸ਼੍ਰੇਣੀ-IV ਦੇ ਕਰਮਚਾਰੀ	10,000/- ਰੁਪਏ।
(ii) ਸ਼੍ਰੇਣੀ-III ਦੇ ਕਰਮਚਾਰੀ	20,000/- ਰੁਪਏ।
(iii) ਸ਼੍ਰੇਣੀ-II ਦੇ ਕਰਮਚਾਰੀ	40,000/- ਰੁਪਏ।
(iv) ਸ਼੍ਰੇਣੀ-I ਦੇ ਕਰਮਚਾਰੀ	80,000/- ਰੁਪਏ।

(v) ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਸਰਕਾਰੀ ਕਰਮਚਾਰੀ ਦੁਆਰਾ ਫੰਡ ਵਿੱਚ ਯੋਗਦਾਨ ਪਾਉਣ ਵਾਲੀ ਰਕਮ ਦਾ ਲਗਭਗ 2/3 ਹਿੱਸਾ ਵੀ ਉਪਰੋਕਤ ਰਕਮ ਦੇ ਨਾਲ ਭੁਗਤਾਨਯੋਗ ਹੈ।

(vi) ਮ੍ਰਿਤਕ ਸਰਕਾਰੀ ਕਰਮਚਾਰੀ ਦੇ ਕ੍ਰੈਡਿਟ 'ਤੇ ਆਗਿਆ ਨੂੰ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ 240 ਦਿਨਾਂ ਦੇ ਅਧੀਨ ਨਕਦ ਕਰਨਾ।

(vii) ਡਿਪਾਜ਼ਿਟ ਲਿੰਕਡ ਬੀਮਾ ਸਕੀਮ ਤਹਿਤ ਕੁਝ ਸ਼ਰਤਾਂ ਦੇ ਅਧੀਨ ਗਾਹਕ ਦੀ ਮੌਤ ਤੋਂ ਤੁਰੰਤ ਪਹਿਲਾਂ ਦੇ ਤਿੰਨ ਸਾਲਾਂ ਦੌਰਾਨ ਮ੍ਰਿਤਕ ਸਰਕਾਰੀ ਕਰਮਚਾਰੀ ਦੇ GPF ਵਿੱਚ ਔਸਤ ਬਕਾਇਆ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਵਾਧੂ ਰਕਮ ਦੀ ਹੱਕਦਾਰੀ, ਜੋ ਕੁਝ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਸ਼ਰਤਾਂ ਦੇ ਅਧੀਨ ਹੈ।

12. ਨੀਤੀ ਵਿੱਚ ਸਮੇਂ-ਸਮੇਂ 'ਤੇ ਸੋਧਾਂ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ।

24 ਅਗਸਤ 2002 ਨੂੰ, ਨੀਤੀ ਵਿੱਚ ਵਰਤੇ ਗਏ "ਮਾੜੇ ਹਾਲਾਤ" ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਸਪਸ਼ਟੀਕਰਨ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਸਪਸ਼ਟੀਕਰਨ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ:

“. . . . . ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ, ਕੁਝ ਵਿਭਾਗਾਂ ਤੋਂ ਹਵਾਲੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਏ ਹਨ ਜੋ ਪੁੱਛਦੇ ਹਨ ਕਿ "ਮਾੜੇ ਹਾਲਾਤ" ਕੀ ਹਨ ਅਤੇ ਇਹ ਵੀ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਵਿਸ਼ੇ 'ਤੇ ਕੁਝ ਇਕਸਾਰ ਦਿਸ਼ਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ।

ਇਸ ਮਾਮਲੇ 'ਤੇ ਧਿਆਨ ਪੂਰਵਕ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਗਰੀਬ ਹਾਲਾਤਾਂ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਦਿਸ਼ਾ-ਨਿਰਦੇਸ਼ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ ਹੋਣਗੇ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਵਿਹਾਰਕ "ਗਰੀਬ ਹਾਲਾਤਾਂ" ਨੂੰ ਜਾਇਦਾਦ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਹਵਾਲੇ ਨਾਲ ਦੇਖਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਰਥਾਤ ਮ੍ਰਿਤਕ ਆਮਦਨ ਦੁਆਰਾ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸਰੋਤਾਂ ਤੋਂ ਛੱਡੀ ਗਈ ਅਚੱਲ ਅਤੇ ਚੱਲਣ ਯੋਗ ਜਾਇਦਾਦ, ਮਕਾਨ, ਪੈਨਸ਼ਨ, ਆਮਦਨ, ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਅਤੇ ਵਿਸਥਾਰਿਤ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਆਦਿ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਦੇਣਦਾਰੀਆਂ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੁਆਰਾ ਛੱਡੇ ਗਏ ਆਸ਼ਰਿਤਾਂ ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਅਣਵਿਆਹੀਆਂ ਧੀਆਂ, ਬਜ਼ੁਰਗ ਮਾਪਿਆਂ ਆਦਿ ਦੀ ਗਿਣਤੀ, ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਜੀਵਨ ਕਾਲ ਦੌਰਾਨ ਵਰਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਜੀਵਨ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਮਿਆਰ ਬਾਰੇ ਕੁਝ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨਾ ਆਦਿ। ਇਹ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਮਾਪਦੰਡ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮ੍ਰਿਤਕ ਕਰਮਚਾਰੀ ਦੇ ਵਾਰਡ/ਆਸ਼ਰਿਤ ਨੂੰ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਦੀ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਫੈਸਲਾ ਲੈਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉਪਰੋਕਤ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ "ਮਾੜੇ ਹਾਲਾਤ" ਦਾ ਸਵਾਲ ਇਸ ਲਈ ਹਰੇਕ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤੇ ਸਾਰੇ ਸੰਬੰਧਿਤ ਪਹਿਲੂਆਂ ਬਾਰੇ ਵਿਸਥਾਰ ਪੂਰਵਕ ਜਾਣਕਾਰੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਜੋ ਤਰਸ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਰੁਟੀਨ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਜੋਂ ਨਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ। ਜਦੋਂ ਕਿ ਸਾਰੇ ਯੋਗ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਢੁਕਵਾਂ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਵਾਉਣ ਲਈ ਹਰ ਸੰਭਵ ਯਤਨ ਕੀਤੇ ਜਾਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਤਰਸ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਨੂੰ ਅਧਿਕਾਰ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਜੋਂ ਦਾਅਵਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਨਾਲ ਹੀ ਸਮਰੱਥ ਅਥਾਰਟੀ ਨੂੰ ਅਜਿਹੇ ਮਾਮਲਿਆਂ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ "ਚੁੱਕੋ ਅਤੇ ਚੁਣੋ" ਦੇ ਤੱਤ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਰੱਖਣ ਲਈ ਪੂਰੀ ਸਾਵਧਾਨੀ ਵਰਤਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

13. ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, 4 ਅਪ੍ਰੈਲ 2008 ਨੂੰ ਇੱਕ ਦਫਤਰੀ ਯਾਦ ਪੱਤਰ ਵਿੱਚ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਕੀ ਕਿਸੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਕਰਮਚਾਰੀ ਦਾ ਪਰਿਵਾਰ ਗਰੀਬ ਹਾਲਤਾਂ ਵਿੱਚ ਹੈ, ਇਸ ਬਾਰੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ, ਕਿਸੇ ਵੀ ਕਿਸਮ ਦੇ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸਪਸ਼ਟੀਕਰਨ, ਹੋਰ ਗੱਲਾਂ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ, ਇਹ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕਿ:

"3. ਹਦਾਇਤਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕਿਸਮ ਦੇ ਸਵਦੇਸ਼ੀ ਪ੍ਰਮਾਣ-ਪੱਤਰ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸਿਰਫ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਗ਼ਰੀਬ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵੱਲ ਧਿਆਨ ਦੇਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਇਹ ਉਦੇਸ਼ ਪਰਿਵਾਰ ਦੀ ਆਮਦਨ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਅਜਿਹਾ ਕੋਈ ਪ੍ਰਮਾਣ-ਪੱਤਰ ਨਿਰਧਾਰਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਤੋਂ ਸਵਦੇਸ਼ੀ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

14. ਪਾਲਿਸੀ ਦਾ ਇਕ ਹੋਰ ਪਹਿਲੂ ਜਿਸ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ, ਉਹ ਹੈ ਆਮਦਨ ਸਲੈਬ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਨਾ। 1 ਨਵੰਬਰ 2008 ਨੂੰ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਦੇਖਿਆ, ਲੋਕ ਨਿਰਮਾਣ ਵਿਭਾਗ ਦੇ ਸਕੱਤਰ ਨੇ ਮੁੱਖ ਇੰਜੀਨੀਅਰ ਨੂੰ ਵਿੱਤ ਵਿਭਾਗ ਦੇ 29 ਸਤੰਬਰ 2008 ਦੇ ਇੱਕ ਪੱਤਰ ਦਾ ਇਸ਼ਤਿਹਾਰ ਦਿੱਤਾ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਨੰਬਰ PBW-A- B (2)-34/2006. ਵਿੱਤ ਵਿਭਾਗ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਧਾਰਤ ਆਮਦਨ ਦੇ ਮਾਪਦੰਡ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ ਸਨ:

ਵਿੱਤ ਵਿਭਾਗ ਵੱਲੋਂ ਨਿਰਧਾਰਤ ਆਮਦਨ ਦੇ ਮਾਪਦੰਡ ਵਿੱਤ ਵਿਭਾਗ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਧਾਰਤ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਪਰਿਵਾਰਕ ਆਮਦਨ ਦੀ ਸੀਮਾ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹਨ। 4 ਮੈਂਬਰਾਂ ਵਾਲੇ ਪਰਿਵਾਰ ਲਈ 1.00 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਅਤੇ ਛੋਟੇ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਲਈ ਅੰਦਰੂਨੀ ਮਾਪਦੰਡ 25,000/- ਰੁਪਏ ਪ੍ਰਤੀ ਵਿਅਕਤੀ ਸਾਲਾਨਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਜੇ ਸਿਰਫ ਇੱਕ ਨਿਰਭਰ ਹੈ, ਤਾਂ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤੀ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਕੁੱਲ ਆਮਦਨ ਸੀਮਾ 25,000/- ਰੁਪਏ ਪ੍ਰਤੀ ਸਾਲ ਹੈ। ਜੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇ ਦੋ ਆਸ਼ਰਿਤ ਹਨ, ਤਾਂ ਬਿਨੈਕਾਰ ਦੀ ਆਮਦਨ

50,000/- ਰੁਪਏ ਪ੍ਰਤੀ ਸਾਲ ਤੋਂ ਵੱਧ ਨਹੀਂ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ। ਤਿੰਨ ਨਿਰਭਰਾਂ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਕੁੱਲ ਆਮਦਨ 75,000/- ਰੁਪਏ ਪ੍ਰਤੀ ਸਾਲ ਤੋਂ ਵੱਧ ਨਹੀਂ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ।

ਕੁੱਲ ਆਮਦਨ ਦੀ ਸੀਮਾ 1.00 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਸਾਲਾਨਾ ਹੈ ਭਾਵੇਂ ਪਰਿਵਾਰ ਦਾ ਆਕਾਰ ਚਾਰ ਤੋਂ ਵੱਧ ਹੋਵੇ। ਪਰਿਵਾਰਕ ਆਮਦਨ ਦੀ ਗਣਨਾ ਕਰਨ ਦੇ ਮਕਸਦ ਨਾਲ ਗ੍ਰੈਚੁਟੀ, ਛੁੱਟੀ ਦੇ ਬਦਲੇ ਨਕਦ ਭੁਗਤਾਨ, ਪਰਿਵਰਤਨ ਦੀ ਰਕਮ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਪਰ ਸਾਲਾਨਾ ਪਰਿਵਾਰਕ ਆਮਦਨ ਦੀ ਗਣਨਾ ਲਈ ਮਹੀਨਾਵਾਰ ਪੈਨਸ਼ਨ/ਪਰਿਵਾਰਕ ਪੈਨਸ਼ਨ ਮਹਿੰਗਾਈ ਰਾਹਤ, ਅੰਤਰਿਮ ਰਾਹਤ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ।

XXXXXX

445 ਹਿਮਾਚਲ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਰਾਜ ਬਨਾਮ ਸ਼ਸ਼ੀ ਕੁਮਾਰ
[ਡਾਕਟਰ ਧਨੰਜਯ ਵਾਈ ਚੰਦਰਚੂੜ, ਜੇ.]

15. ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਇਸ ਤੱਥ 'ਤੇ ਇਸ਼ਤਿਹਾਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ 1,00,000/- ਰੁਪਏ ਦੀ ਆਮਦਨ ਸੀਮਾ ਨੂੰ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਸੋਧ ਕੇ 1,50,000/- ਰੁਪਏ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਸੁਣਵਾਈ ਦੌਰਾਨ ਸਾਨੂੰ ਰਾਜ ਵੱਲੋਂ ਪੇਸ਼ ਹੋਏ ਸੀਨੀਅਰ ਵਕੀਲ ਸ੍ਰੀ ਪੀ.ਐਸ.ਪਟਵਾਲੀਆ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਇਹ ਸੋਧ 20 ਅਪ੍ਰੈਲ, 2011 ਨੂੰ ਹੋਈ ਸੀ।

16. ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਫੈਸਲੇ ਲਈ ਤਿਆਰ ਕੀਤੇ ਪਹਿਲੇ ਮੁੱਦੇ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਦੇ ਹੋਏ ਕਿਹਾ ਕਿ ਰਾਜ ਇਹ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਪਰਿਵਾਰਕ ਪੈਨਸ਼ਨ ਅਤੇ ਹੋਰ ਅੰਤਮ ਲਾਭਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਣ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਕਰਮਚਾਰੀ ਦੇ ਆਸ਼ਰਿਤ ਨੂੰ ਤਰਸ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਨਿਯੁਕਤੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ।

17. ਇਸ ਸਿੱਟੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਣ ਲਈ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਗੋਵਿੰਦ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਵਰਮਾ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤੀ ਜੀਵਨ ਬੀਮਾ ਨਿਗਮ[1] ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਅਤੇ

APSRTC ਵਿੱਚ ਬਾਅਦ ਦੇ ਦੋ ਫੈਸਲਿਆਂ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਮੁਸ਼ੀਰਾਬਾਦ ਬਨਾਮ ਸਰਵਰੁਣਨਿਸਾ ਬੇਗਮ[2] ਅਤੇ ਕੇਨਰਾ ਬੈਂਕ ਬਨਾਮ ਐਮ. ਮਹੇਸ਼ ਕੁਮਾਰ[3]। ਇਹ ਮੰਨਦੇ ਹੋਏ ਕਿ ਰਾਜ ਮ੍ਰਿਤਕ ਕਰਮਚਾਰੀ ਦੇ ਆਸ਼ਰਿਤਾਂ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਪਰਿਵਾਰਕ ਪੈਨਸ਼ਨ ਅਤੇ ਹੋਰ ਟਰਮੀਨਲ ਲਾਭਾਂ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਵਿੱਤ ਵਿਭਾਗ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਧਾਰਤ ਆਮਦਨ ਸਲੈਬ ਨੀਤੀ ਵਿੱਚ ਸੋਧ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ, ਤਰਸ ਯੋਗ ਨਿਯੁਕਤੀ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ 'ਤੇ ਫੈਸਲਾ ਲੈਣ ਵਿੱਚ ਇਸ ਦੀ ਅਣਦੇਖੀ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

18. ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵੱਲੋਂ ਲਏ ਗਏ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਦਿਆਂ ਸੀਨੀਅਰ ਵਕੀਲ ਸ੍ਰੀ ਪੀ.ਐਸ.ਪਟਵਾਲੀਆ ਨੇ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ ਕਿ 18 ਜਨਵਰੀ 1990 ਦੀ ਨੀਤੀ ਦੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਵਿੱਚ ਸਰਕਾਰੀ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਦੇ ਆਸ਼ਰਿਤਾਂ ਨੂੰ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਸਹਾਇਤਾ ਦੇਣ ਦੀ ਕਲਪਨਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਜਿੱਥੇ ਰਾਜ ਦੇ ਕਿਸੇ ਕਰਮਚਾਰੀ ਦੀ ਸੇਵਾ ਦੌਰਾਨ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ ਹੈ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰ ਗਰੀਬ ਹਾਲਤਾਂ ਵਿੱਚ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਸਮਰਪਣ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਦਇਆ ਦੀ ਉਤਪਤੀ, ਨਿਯੁਕਤੀ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਕਰਮਚਾਰੀ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰ ਸਹਾਇਤਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਜਿਸਦੀ ਕਿਸੇ ਅਜਿਹੇ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਮੌਤ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰ ਗੁਜ਼ਾਰੇ ਦੀ ਤੁਰੰਤ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਹੋਰ ਮਾੜੇ ਹਾਲਤਾਂ ਵਿੱਚ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

---

[1] (2005) 10 SCC 289

[2] AIR 2008 SCW 198

[3] (2015) 7 SCC 412

XXXXXX

ਵਿਦਵਾਨ ਸੀਨੀਅਰ ਵਕੀਲ ਨੇ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਇੱਕ ਨਿਰੰਤਰ ਲਾਈਨ ਇਸ ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ ਸਥਾਪਤ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਤਰਸ ਯੋਗ ਨਿਯੁਕਤੀ ਦਾ ਕੋਈ ਅਧਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਬਲਕਿ ਮੌਜੂਦਾ ਯੋਜਨਾ ਜਾਂ ਰੁਜ਼ਗਾਰਦਾਤਾ ਦੁਆਰਾ ਬਣਾਏ ਗਏ ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਵਿਚਾਰੇ ਜਾਣ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ, ਜਿੱਥੇ ਅਜਿਹੀ ਸਕੀਮ ਮੌਜੂਦ ਹੈ। ਮੌਜੂਦਾ ਕੇਸ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਸੋਧੀ ਗਈ ਪਾਲਿਸੀ ਵਿੱਚ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਲੋੜ ਹੈ ਕਿ ਪਰਿਵਾਰ ਮਾੜੇ ਹਾਲਤਾਂ ਵਿੱਚ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ, ਇਹ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੁਆਰਾ ਛੱਡੀ ਗਈ ਜਾਇਦਾਦ, ਪੈਨਸ਼ਨ ਸਮੇਤ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸਰੋਤਾਂ ਤੋਂ ਆਮਦਨ ਅਤੇ ਆਸ਼ਰਿਤਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਸਮੇਤ ਦੇਣਦਾਰੀ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਕੇ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਜਦੋਂ ਪਾਲਿਸੀ ਦੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਇਹ ਲੋੜਦੀਆਂ ਹਨ ਕਿ ਪੈਨਸ਼ਨ ਲਾਭਾਂ ਦਾ ਹਿਸਾਬ ਰੱਖਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਹ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੀਤੀ ਨੂੰ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਕਰਨ ਦਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਜਾਰੀ ਕਰਨਾ ਜਾਇਜ਼ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਰਾਜ ਗ੍ਰੈਚੁਟੀ, ਛੁੱਟੀ ਦੇ ਬਦਲੇ ਨਕਦ ਭੁਗਤਾਨ, ਪਰਿਵਰਤਨ ਦੀ ਰਕਮ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਰੱਖਦਾ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਮਹੀਨਾਵਾਰ ਪੈਨਸ਼ਨ, ਪਰਿਵਾਰਕ ਪੈਨਸ਼ਨ, ਮਹਿੰਗਾਈ ਰਾਹਤ ਅਤੇ ਅੰਤਰਿਮ ਰਾਹਤ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਕ ਵਾਰ ਭੁਗਤਾਨ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਰੱਖਣ ਦਾ ਤਰਕ ਇਹ ਹੈ ਕਿ, ਰਾਜ ਦੇ ਵਿਚਾਰੇ ਹੋਏ ਨਜ਼ਰੀਏ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਸਮੇਂ ਦੇ ਨਾਲ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਲਾਭ ਲਈ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਇਹ ਵੀ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਕਿ ਆਮਦਨ ਦੀ ਸੀਮਾ ਜਾਂ ਸਲੈਬ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਨ ਦੇ ਵਿੱਤ ਵਿਭਾਗ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਗਲਤ ਨਹੀਂ ਠਹਿਰਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਵਿਦਵਾਨ ਸੀਨੀਅਰ ਵਕੀਲ ਨੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਕਿ ਆਮਦਨ ਸਲੈਬ ਦੀ ਤਜਵੀਜ਼ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਅਰਜ਼ੀਆਂ ਦਾ ਨਿਰਪੱਖ ਮੁਲਾਂਕਣ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਵਿਵੇਕ ਦੇ ਤੱਤ ਨੂੰ ਘਟਾਉਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕੇਸ ਦਰ ਕੇਸ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਨੂੰ ਰੋਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਗਰੀਬ ਹਾਲਾਤਾਂ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨ ਲਈ ਆਮਦਨ ਦਾ ਮਾਪਦੰਡ ਕੀ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ। ਅੰਤ ਵਿੱਚ, ਮੌਜੂਦਾ ਕੇਸ ਦੇ ਤੱਥਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ, ਇਹ

ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਦੁਆਰਾ 2007 ਵਿੱਚ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਅਰਜ਼ੀ ਨਾਲ ਉਸ ਪੈਨਸ਼ਨ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਜੋ ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰ ਆਮਦਨ ਦੇ ਸਟੇਟਮੈਂਟ ਵਿੱਚ ਮਿਲ ਰਹੀ ਸੀ। ਵਧੀਕ ਸਕੱਤਰ ਦੇ 15 ਜਨਵਰੀ 2008 ਦੇ ਪੱਤਰ 'ਤੇ, ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ 11 ਮਈ 2015 ਨੂੰ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਸੱਤ ਸਾਲ ਬਾਅਦ ਅਤੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਕਰਮਚਾਰੀ ਦੀ ਮੌਤ ਤੋਂ ਲਗਭਗ ਦਸ ਸਾਲ ਬਾਅਦ। ਇਸ ਲਈ, ਇਹ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਅਰਜ਼ੀ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਜਾਰੀ ਅੰਤਮ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਗਲਤ ਹੈ। ਤਰਸ ਯੋਗ ਨਿਯੁਕਤੀ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਕਿਸੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਕਰਮਚਾਰੀ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰ ਕਰਮਚਾਰੀ ਦੀ ਮੌਤ ਕਾਰਨ ਪੈਦਾ ਹੋਏ ਤੁਰੰਤ ਸੰਕਟ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਣ ਦੇ ਯੋਗ ਬਣਾਉਣਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਇਸ ਕਿਸਮ ਦੀ ਦੇਰੀ, ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ, ਅਰਜ਼ੀ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

XXXXXX

447 ਹਿਮਾਚਲ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਰਾਜ ਬਨਾਮ ਸ਼ਸ਼ੀ ਕੁਮਾਰ

[ਡਾਕਟਰ ਧਨੰਜਯ ਵਾਈ ਚੰਦਰਚੂੜ, ਜੇ.]

19. ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ, ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਵੱਲੋਂ ਇਹ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਤਰਸ ਯੋਗ ਨਿਯੁਕਤੀ ਲਈ ਅਰਜ਼ੀ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਦੇ ਰਾਹ ਵਿੱਚ ਦੇਰੀ ਦਾ ਮੁੱਦਾ ਨਹੀਂ ਆਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ, ਇਸ ਤੱਥ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ ਕਿ ਨੀਤੀ ਦਾ ਪੈਰਾ 8 ਇਸ ਗੱਲ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਿੱਥੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਕਰਮਚਾਰੀ ਦਾ ਕੋਈ ਵੀ ਬੱਚਾ ਬਾਲਗ ਹੋਣ ਦੀ ਉਮਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਸੀ, ਅਰਜ਼ੀ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਨ ਦੀ ਸਮਾਂ ਸੀਮਾ ਨੂੰ ਵੱਡੇ ਬੱਚੇ ਦੁਆਰਾ 21 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਤੱਕ ਵਧਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਹਾਲਾਂਕਿ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਆਪਣੀ ਮੌਤ ਦੀ ਮਿਤੀ ਨੂੰ ਨਾਬਾਲਗ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਪਰ ਇਸ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਅਰਜ਼ੀ ਰੱਦ ਨਹੀਂ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਕਿਉਂਕਿ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਭਰਤੀ ਦੀ ਉਪਰਲੀ ਉਮਰ ਵਧਾ ਕੇ 45 ਸਾਲ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਪਰਿਵਾਰਕ ਪੈਨਸ਼ਨ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਨ ਦੇ ਪਹਿਲੂ 'ਤੇ,

ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਫੈਸਲੇ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰਤਾ ਰੱਖੀ ਗਈ ਸੀ, ਜੋ ਬਦਲੇ ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਕੁਝ ਫੈਸਲਿਆਂ 'ਤੇ ਅਧਾਰਤ ਹੈ। ਅੰਤ ਵਿੱਚ, ਆਮਦਨ ਸਲੈਬ ਬਾਰੇ, ਇਹ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਵਿੱਤ ਵਿਭਾਗ ਲਈ ਨੀਤੀ ਵਿੱਚ ਸੋਧ ਕਰਨਾ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, 1,00,000/- ਰੁਪਏ ਦੀ ਆਮਦਨ ਸੀਮਾ ਦਾ ਕੋਈ ਆਧਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜੋ ਵਿੱਤ ਵਿਭਾਗ ਦੁਆਰਾ 29 ਸਤੰਬਰ 2008 ਨੂੰ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਵਧਾ ਕੇ 1,50,000/- ਰੁਪਏ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਹ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਬੇਲੋੜੀ ਘੱਟ ਆਮਦਨ ਸੀਮਾ ਦੀ ਤਜਵੀਜ਼ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਨੂੰ ਤਰਸ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਨਿਯੁਕਤੀ ਦਾ ਲਾਭ ਦੇਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ਜੋ ਗਰੀਬ ਹਨ ਅਤੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ।

20. ਵਿਰੋਧੀ ਦਲੀਲਾਂ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ, ਇਹ ਯਾਦ ਰੱਖਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਤਰਸ ਯੋਗ ਨਿਯੁਕਤੀ ਆਮ ਨਿਯਮ ਦਾ ਅਪਵਾਦ ਹੈ ਕਿ ਰਾਜ ਦੀ ਸੇਵਾ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਵੀ ਜਨਤਕ ਅਹੁਦੇ 'ਤੇ ਨਿਯੁਕਤੀ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਛੇਦ 14 ਅਤੇ 16 ਦੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਰਾਜ ਦੇ ਕਿਸੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਕਰਮਚਾਰੀ ਦੇ ਆਸ਼ਰਿਤਾਂ ਨੂੰ ਤਰਸ ਯੋਗ ਨਿਯੁਕਤੀ ਬਾਰੇ ਨੀਤੀ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਯੋਗ ਬਣਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਨੀਤੀ ਦਾ ਅਧਾਰ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਮਾਨਤਾ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਕਰਮਚਾਰੀ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰ ਸੇਵਾ ਦੌਰਾਨ ਕਰਮਚਾਰੀ ਦੀ ਬੇਵਕਤੀ ਮੌਤ 'ਤੇ ਵਿੱਤੀ ਤੰਗੀ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਰੱਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਲੋੜ ਦੀ ਤੁਰੰਤਤਾ ਹੈ ਜੋ ਰਾਜ ਨੂੰ ਤਰਸ ਯੋਗ ਨਿਯੁਕਤੀ ਦੇ ਲਾਭ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦੇਣ ਲਈ ਆਧਾਰ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਜਿੱਥੇ ਅਥਾਰਟੀ ਨੂੰ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਵਿੱਤੀ ਅਤੇ ਹੋਰ ਹਾਲਾਤ ਅਜਿਹੇ ਹਨ ਕਿ ਤੁਰੰਤ ਸਹਾਇਤਾ ਦੀ ਅਣਹੋਂਦ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਗਰੀਬ ਬਣ ਜਾਵੇਗਾ, ਤਾਂ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਕਿਸੇ ਨਿਰਭਰ ਮੈਂਬਰ ਦੀ ਅਰਜ਼ੀ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਸ਼ਰਤਾਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਅਜਿਹੀਆਂ ਅਰਜ਼ੀਆਂ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ, ਉਹ ਨੀਤੀ ਦੇ ਅਧੀਨ ਹਨ ਜੋ ਰਾਜ ਦੁਆਰਾ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਅਤੇ ਨੀਤੀ ਦੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨਾ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ। ਇਸ ਅਰਥ ਵਿਚ, ਇਹ ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਇਕ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਥਾਪਤ ਸਿਧਾਂਤ ਹੈ ਕਿ ਤਰਸ

ਯੋਗ ਨਿਯੁਕਤੀ ਦਾ ਕੋਈ ਅਧਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਪਰ, ਜਿੱਥੇ ਕੋਈ ਨੀਤੀ ਹੈ, ਕਿਸੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਕਰਮਚਾਰੀ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦਾ ਇੱਕ ਨਿਰਭਰ ਮੈਂਬਰ ਤਰਸ ਯੋਗ ਨਿਯੁਕਤੀ ਲਈ ਅਰਜ਼ੀ ਦੇਣ ਅਤੇ ਰਾਜ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਧਾਰਤ ਨਿਯਮਾਂ ਅਤੇ ਸ਼ਰਤਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਅਰਜ਼ੀ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਹੈ।

XXXXXX

21. ਮੌਜੂਦਾ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਨੀਤੀ, ਜੋ 18 ਜਨਵਰੀ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਵਿੱਚ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਰਕਾਰੀ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਦੇ ਆਸ਼ਰਿਤਾਂ ਨੂੰ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਸਹਾਇਤਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਦੀ ਗੱਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਦੌਰਾਨ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ ਹੈ, "ਆਪਣੇ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਨੂੰ ਗਰੀਬ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿੱਚ ਛੱਡ ਕੇ"। ਦੂਜੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਨੀਤੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਦੀਆਂ ਜ਼ਰੂਰਤਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਕਿਸੇ ਸਰਕਾਰੀ ਕਰਮਚਾਰੀ ਦੀ ਮੌਤ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਗਰੀਬ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿੱਚ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਲਈ ਗੁਜ਼ਾਰਾ ਕਰਨ ਦੇ ਤੁਰੰਤ ਸਾਧਨਾਂ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਨੀਤੀ ਪੈਰਾ 10 ਵਿੱਚ ਮੰਨਦੀ ਹੈ ਕਿ ਭਲਾਈ ਉਪਾਵਾਂ ਦੇ ਕਾਰਨ ਪਰਿਵਾਰ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਲਾਭਾਂ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ, ਨੀਤੀ ਇਹ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਵਿੱਤੀ ਹਾਲਾਤਾਂ ਦਾ ਮੁਲਾਂਕਣ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਪਰਿਵਾਰਕ ਪੈਨਸ਼ਨ ਅਤੇ ਮੌਤ ਗ੍ਰੈਚੁਟੀ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਪਾਲਿਸੀ ਕਿਸੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਕਰਮਚਾਰੀ ਦੇ ਆਸ਼ਰਿਤਾਂ ਨੂੰ ਤਰਸ ਯੋਗ ਨਿਯੁਕਤੀ ਲਈ ਵਿਚਾਰੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਰੋਕਦੀ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਪਰਿਵਾਰਕ ਪੈਨਸ਼ਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਪਾਲਿਸੀ ਇਹ ਆਦੇਸ਼ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਪਰਿਵਾਰਕ ਪੈਨਸ਼ਨ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰ ਗਰੀਬ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿੱਚ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਜਿਸ ਲਈ ਤੁਰੰਤ ਗੁਜ਼ਾਰੇ ਦੇ ਸਾਧਨਾਂ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਪਰਿਵਾਰਕ ਪੈਨਸ਼ਨ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚਾਰਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਿਆ ਜਾਣਾ

ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਨੀਤੀ ਦਾ ਪੈਰਾ 10 (c) ਰਾਜ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੇ ਗਏ ਉਪਾਵਾਂ ਨੂੰ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਪਰਿਵਾਰ ਦੀ ਵਿੱਤੀ ਜ਼ਰੂਰਤ 'ਤੇ ਅਸਰ ਪਾਉਂਦੇ ਹਨ।

22. ਨੀਤੀ ਦੀਆਂ ਸਪਸ਼ਟ ਸ਼ਰਤਾਂ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਸਾਡਾ ਵਿਚਾਰ ਹੈ ਕਿ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਨੀਤੀ ਦੀ ਅਣਦੇਖੀ ਕਰਨ ਲਈ ਪਰਮਿਟ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਗਲਤੀ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਅਜਿਹਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵੱਲੋਂ ਜਾਰੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਗੋਵਿੰਦ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਵਰਮਾ (Supra) ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਤੋਂ ਉਪਰੋਕਤ ਸ਼ਰਤਾਂ ਵਿੱਚ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਪਰਮਿਟ ਵਿੱਚ ਗੁਜ਼ਾਰਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਹ ਤਰਸ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਸੀ, ਜਿੱਥੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵਿਚ ਕਾਰਵਾਈ ਦੌਰਾਨ ਇਕ ਵਿਦਵਾਨ ਸਿੰਗਲ ਜੱਜ ਨੇ ਜੀਵਨ ਬੀਮਾ ਨਿਗਮ, ਜੋ ਕਿ ਮ੍ਰਿਤਕ ਕਰਮਚਾਰੀ ਦਾ ਰੁਜ਼ਗਾਰਦਾਤਾ ਸੀ, ਨੂੰ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਅਤੇ ਰਿਪੋਰਟ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਦੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤੇ ਸਨ ਕਿ ਕੀ ਲਾਭਕਾਰੀ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਵਿਚ ਲੱਗੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਵੀ ਮ੍ਰਿਤਕ ਕਰਮਚਾਰੀ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਤਰਸ ਯੋਗ ਨਿਯੁਕਤੀ ਦੀ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰਨ ਦੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਵਿਰੁੱਧ ਅਪੀਲ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੇ ਵਿਦਵਾਨ ਸਿੰਗਲ ਜੱਜ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਦਿਆਂ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਸੀ, ਉਸ ਨੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੂੰ ਜਾਂਚ ਲਈ ਲੋੜੀਂਦੇ ਨੁਕਤਿਆਂ 'ਤੇ ਕੋਈ ਰਿਪੋਰਟ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੂੰ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰ ਪਰਿਵਾਰਕ ਪੈਨਸ਼ਨ ਅਤੇ ਟਰਮੀਨਲ ਲਾਭਾਂ ਲਈ ਹੋਰ ਰਕਮ ਮਿਲ ਰਹੀ ਸੀ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਨਜ਼ਰੀਏ ਨੂੰ ਪਲਟਦਿਆਂ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਦੋ ਜੱਜਾਂ ਦੇ ਬੈਂਚ ਨੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ:

XXXXXX

"6. ਸਾਡੇ ਵਿੱਚ ਵਿਭਾਗੀ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਅਤੇ ਵਿਦਵਾਨ ਸਿੰਗਲ ਜੱਜ ਲਈ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੀ ਵਿਧਵਾ ਨੂੰ ਪਰਿਵਾਰਕ ਪੈਨਸ਼ਨ ਵਜੋਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਰਕਮ (ਜੋ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਹੁਣ ਅੱਧੀ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ) ਅਤੇ ਨਿਯਮਾਂ ਤਹਿਤ ਟਰਮੀਨਲ ਲਾਭਾਂ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਅਦਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੋਰ ਰਕਮ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਣਾ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਪ੍ਰਸੰਗਿਕ ਸੀ..."

23. ਗੋਵਿੰਦ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਵਰਮਾ (Supra) ਦੇ ਫੈਸਲੇ 'ਤੇ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਕਈ ਫੈਸਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਪਰ, ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਿ ਅਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਫੈਸਲਿਆਂ ਦਾ ਇਸ਼ਤਿਹਾਰ ਦੇਈਏ, ਇਹ ਨੋਟ ਕਰਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਉਮੇਸ਼ ਕੁਮਾਰ ਨਾਗਪਾਲ ਬਨਾਮ ਹਰਿਆਣਾ ਰਾਜ[4] ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਤਰਸ ਯੋਗ ਨਿਯੁਕਤੀ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਮੇਸ਼ ਕੁਮਾਰ ਨਾਗਪਾਲ (Supra) ਵਿੱਚ ਨਿਰਧਾਰਤ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਨਿਰੰਤਰ ਮਿਸਾਲਾਂ ਦੀ ਲੜੀ ਵਿੱਚ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਇਹਨਾਂ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਨੂੰ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਉਦਾਹਰਣ ਵਿੱਚ ਸਮਝਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ:

XXXXXX

"2. . . ਨਿਯਮ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਜਨਤਕ ਸੇਵਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਨਿਯੁਕਤੀਆਂ ਅਰਜ਼ੀਆਂ ਦੇ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਸੱਦੇ ਅਤੇ ਮੈਰਿਟ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਸਖਤੀ ਨਾਲ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਣੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਹਨ। ਨਿਯੁਕਤੀ ਦਾ ਕੋਈ ਹੋਰ ਤਰੀਕਾ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਵਿਚਾਰ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਨਾ ਤਾਂ ਸਰਕਾਰਾਂ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਜਨਤਕ ਅਥਾਰਟੀਆਂ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੀ ਪਾਲਣਾ

ਕਰਨ ਜਾਂ ਅਹੁਦੇ ਲਈ ਨਿਯਮਾਂ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਧਾਰਤ ਯੋਗਤਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਢਿੱਲ ਦੇਣ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇਸ ਆਮ ਨਿਯਮ ਦੀ ਸਖਤੀ ਨਾਲ ਪਾਲਣਾ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਨਿਆਂ ਦੇ ਹਿੱਤਾਂ ਅਤੇ ਕੁਝ ਸੰਕਟਕਾਲੀਨ ਸਥਿਤੀਆਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਕੁਝ ਅਪਵਾਦ ਬਣਾਏ ਗਏ ਹਨ। ਅਜਿਹਾ ਹੀ ਇੱਕ ਅਪਵਾਦ ਕਿਸੇ ਕਰਮਚਾਰੀ ਦੇ ਆਸ਼ਰਿਤਾਂ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਹੈ ਜੋ ਕਿਸੇ ਕਰਮਚਾਰੀ ਦੇ ਆਸ਼ਰਿਤਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਵਿੱਚ ਮਰ ਰਹੇ ਹਨ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰ ਗਰੀਬੀ ਵਿੱਚ ਅਤੇ ਰੋਜ਼ੀ-ਰੋਟੀ ਦੇ ਕਿਸੇ ਸਾਧਨ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਛੱਡ ਰਹੇ ਹਨ। ਅਜਿਹੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ, ਇਸ ਤੱਥ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ ਕਿ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਰੋਜ਼ੀ-ਰੋਟੀ ਦਾ ਕੋਈ ਸਰੋਤ ਪ੍ਰਦਾਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ, ਪਰਿਵਾਰ ਦੋਵੇਂ ਲੋੜਾਂ ਪੂਰੀਆਂ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ, ਨਿਯਮਾਂ ਵਿੱਚ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇ ਆਸ਼ਰਿਤਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਸੇ ਇੱਕ ਨੂੰ ਲਾਭਕਾਰੀ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਜੋ ਅਜਿਹੇ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਲਈ ਯੋਗ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਤਰਸ ਯੋਗ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਦੇਣ ਦਾ ਪੂਰਾ ਉਦੇਸ਼ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰ ਅਚਾਨਕ ਸੰਕਟ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲਣ ਦੇ ਯੋਗ ਬਣਾਉਣਾ ਹੈ। ਉਦੇਸ਼ ਅਜਿਹੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਕਿਸੇ ਮੈਂਬਰ ਨੂੰ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੁਆਰਾ ਰੱਖੇ ਗਏ ਅਹੁਦੇ ਲਈ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਅਹੁਦਾ ਦੇਣਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਕਿਸੇ ਕਰਮਚਾਰੀ ਦੀ ਮੌਤ ਉਸ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰ ਰੋਜ਼ੀ-ਰੋਟੀ ਦੇ ਅਜਿਹੇ ਸਰੋਤ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਨਹੀਂ ਬਣਾਉਂਦੀ। ਸਰਕਾਰ ਜਾਂ ਸਬੰਧਤ ਜਨਤਕ ਅਥਾਰਟੀ ਨੂੰ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦੀ ਵਿੱਤੀ ਸਥਿਤੀ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ, ਅਤੇ ਇਹ ਤਾਂ ਹੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜੇ ਉਹ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਲਈ, ਪਰਿਵਾਰ ਸੰਕਟ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਯੋਗ ਮੈਂਬਰ ਨੂੰ ਨੌਕਰੀ ਦੀ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਤੀਜੀ ਅਤੇ ਚੌਥੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਦੀਆਂ ਅਸਾਮੀਆਂ ਗੈਰ-ਮੈਨੂਅਲ ਅਤੇ ਮੈਨੂਅਲ ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ ਵਿੱਚ ਸਭ ਤੋਂ ਘੱਟ ਅਸਾਮੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਤਰਸ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਜਿਸਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰ ਵਿੱਤੀ ਤੰਗੀ ਤੋਂ ਛੁਟਕਾਰਾ ਦਿਵਾਉਣਾ ਅਤੇ ਐਮਰਜੈਂਸੀ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲਣ ਵਿੱਚ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਨਿਯਮ ਵਿੱਚ ਅਪਵਾਦ ਕਰਕੇ ਅਜਿਹੇ ਸਭ ਤੋਂ ਹੇਠਲੇ ਅਹੁਦਿਆਂ 'ਤੇ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਦੀ ਵਿਵਸਥਾ ਜਾਇਜ਼ ਅਤੇ ਜਾਇਜ਼ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਪੱਖਪਾਤੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਅਜਿਹੀਆਂ ਅਸਾਮੀਆਂ 'ਤੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਕਰਮਚਾਰੀ ਦੇ ਅਜਿਹੇ ਆਸ਼ਰਿਤਾਂ ਨਾਲ ਦਿੱਤੇ ਗਏ

ਅਨੁਕੂਲ ਵਿਵਹਾਰ ਦਾ ਉਸ ਉਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਤਰਕਸੰਗਤ ਸਬੰਧ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਅਰਥਾਤ ਗਰੀਬੀ ਵਿਰੁੱਧ ਰਾਹਤ। ਇਸ ਮਕਸਦ ਲਈ ਜਨਤਕ ਅਥਾਰਟੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਕੋਈ ਹੋਰ ਅਸਾਮੀਆਂ ਦੇਣ ਦੀ ਉਮੀਦ ਜਾਂ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਇਹ ਯਾਦ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇ ਬੇਸਹਾਰਾ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਲੱਖਾਂ ਹੋਰ ਪਰਿਵਾਰ ਹਨ ਜੋ ਬੇਸਹਾਰਾ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਬਰਾਬਰ ਹਨ। ਮ੍ਰਿਤਕ ਕਰਮਚਾਰੀ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਬਣਾਏ ਗਏ ਨਿਯਮ ਦਾ ਅਪਵਾਦ ਉਸ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਅਤੇ ਜਾਇਜ਼ ਉਮੀਦਾਂ ਅਤੇ ਪੁਰਾਣੇ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਦੁਆਰਾ ਪੈਦਾ ਹੋਏ ਪਰਿਵਾਰ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਅਤੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਤਬਦੀਲੀ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦਾ ਹੈ ਜੋ ਅਚਾਨਕ ਪਲਟ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

[4] (1994) 4 SCC 138

24. ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਕਰਮਚਾਰੀ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਵਿੱਤੀ ਹਾਲਾਤਾਂ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਕਈ ਫੈਸਲਿਆਂ ਨੇ ਪਾਲਣਾ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਬਾਰੇ ਵਿਸਥਾਰ ਨਾਲ ਦੱਸਿਆ ਹੈ।

25. ਜਨਰਲ ਮੈਨੇਜਰ (D&PB) ਬਨਾਮ ਕੁੰਤੀ ਤਿਵਾਰੀ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਉਮੇਸ਼ ਕੁਮਾਰ ਨਾਗਪਾਲ (Supra) ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦੀ ਰੌਸ਼ਨੀ ਵਿੱਚ 7 ਅਗਸਤ 1996 ਨੂੰ ਸਾਰੇ ਬੈਂਕਾਂ ਨੂੰ ਵੰਡੇ ਗਏ ਇੱਕ ਦਫਤਰੀ ਮੈਮੋਰੰਡਮ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਸ਼ਾਮਲ ਸੀ। ਇੰਡੀਅਨ ਬੈਂਕ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਨੇ ਇਸ ਯੋਜਨਾ ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਅਪਣਾਇਆ ਜੋ ਕਿ ਨਿਯੁਕਤੀ ਲਈ ਪ੍ਰਸਤਾਵਿਤ ਸੀ। ਮ੍ਰਿਤਕ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਦੇ ਵਾਰਸ। ਸਕੀਮ ਵਿੱਚ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਪਰਿਵਾਰ ਦੀ ਵਿੱਤੀ ਸਥਿਤੀ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਨ ਲਈ ਹੇਠ ਲਿਖੀਆਂ ਰਕਮਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਣਾ ਪਵੇਗਾ: ਪਰਿਵਾਰ ਦੀ ਵਿੱਤੀ ਸਥਿਤੀ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਨ ਲਈ ਹੇਠ ਲਿਖੀਆਂ ਰਕਮਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਣਾ ਪਵੇਗਾ:

[5] (2004) 7 SCC 271

"7. . . (a) ਪਰਿਵਾਰਕ ਪੈਨਸ਼ਨ।
(b) ਗ੍ਰੈਚੁਟੀ ਦੀ ਰਕਮ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਈ।
(c) ਕਰਮਚਾਰੀ / ਰੁਜ਼ਗਾਰਦਾਤਾ ਦਾ ਪ੍ਰੋਵੀਡੈਂਟ ਫੰਡ ਵਿੱਚ ਯੋਗਦਾਨ।
(d) ਬੈਂਕ ਜਾਂ ਇਸ ਦੇ ਭਲਾਈ ਫੰਡ ਦੁਆਰਾ ਅਦਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕੋਈ ਮੁਆਵਜ਼ਾ।
(e) ਐਲ.ਆਈ.ਸੀ. ਪਾਲਿਸੀ ਦੀ ਆਮਦਨ ਅਤੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਕਰਮਚਾਰੀ ਦੇ ਹੋਰ ਨਿਵੇਸ਼।
(f) ਪਰਿਵਾਰ ਦੀ ਹੋਰ ਸਰੋਤਾਂ ਤੋਂ ਆਮਦਨ।
(g) ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਹੋਰ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦਾ ਰੁਜ਼ਗਾਰ।
(h) ਪਰਿਵਾਰ ਦਾ ਆਕਾਰ ਅਤੇ ਦੇਣਦਾਰੀਆਂ, ਜੇ ਕੋਈ ਹਨ, ਆਦਿ।

26. ਆਖਰਕਾਰ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਿਫਾਰਸ਼ਾਂ ਅਤੇ ਸਕੀਮ ਦੀ ਰੌਸ਼ਨੀ ਵਿੱਚ ਇਸ ਸਿਫਾਰਸ਼ ਨੂੰ ਸਕੀਮ ਵਿੱਚ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰ ਲਿਆ ਗਿਆ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਜਿੱਥੇ ਕਿਸੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਕਰਮਚਾਰੀ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰ ਰੋਜ਼ੀ-ਰੋਟੀ ਦੇ ਸਾਧਨਾਂ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਨਹੀਂ ਛੱਡਿਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਤਰਸ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਨਿਯੁਕਤੀ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕਾਇਮ ਨਹੀਂ ਰੱਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਇਹ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਪਰਿਵਾਰ ਦੀ ਸਮੁੱਚੀ ਵਿੱਤੀ ਸਥਿਤੀ ਦੀ ਸਮੀਖਿਆ 'ਤੇ ਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਟਰਮੀਨਲ ਲਾਭਾਂ ਲਈ ਪ੍ਰਾਪਤ ਰਕਮ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਸੀ।

27. ਪੰਜਾਬ ਨੈਸ਼ਨਲ ਬੈਂਕ ਬਨਾਮ ਅਸ਼ਵਨੀ ਕੁਮਾਰ ਤਨੇਜਾ[6] ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨੇ ਵੀ ਇਸੇ ਸਿਧਾਂਤ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕੀਤੀ। ਕੁੰਤੀ ਤਿਵਾਰੀ (Supra) ਵਿੱਚ ਲਏ ਗਏ ਵਿਚਾਰ ਨੂੰ ਦੁਹਰਾਉਂਦਿਆਂ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਯੋਜਨਾ ਵਿੱਚ ਉਹ ਰਕਮ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ।

28. ਸਟੇਟ ਬੈਂਕ ਆਫ ਇੰਡੀਆ ਬਨਾਮ ਸੋਮਵੀਰ ਸਿੰਘ[7] ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨੇ ਸਟੇਟ ਬੈਂਕ ਆਫ ਇੰਡੀਆ ਦੁਆਰਾ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ ਤਰਸ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਦੇ ਆਸ਼ਰਿਤਾਂ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਿਆ ਹੈ। ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਧਿਕਾਰੀ ਟਰਮੀਨਲ ਲਾਭਾਂ, ਨਿਵੇਸ਼ਾਂ ਅਤੇ ਬੈਂਕ ਦੁਆਰਾ ਅਦਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਪਰਿਵਾਰਕ ਪੈਨਸ਼ਨ ਸਮੇਤ ਮਹੀਨਾਵਾਰ ਪਰਿਵਾਰਕ ਆਮਦਨ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਣ ਵਿੱਚ ਗਲਤੀ ਨਹੀਂ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਨੂੰ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਉਦਾਹਰਣ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ:

"12. ਸਮਰੱਥ ਅਥਾਰਟੀ ਨੇ ਅਰਜ਼ੀ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਹਰੇਕ ਕਾਰਕ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸ ਅਨੁਸਾਰ ਪਾਇਆ ਸੀ ਕਿ ਕਰਮਚਾਰੀ ਦੇ ਆਸ਼ਰਿਤ ਗਰੀਬੀ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਹਨ ਅਤੇ ਰੋਜ਼ੀ-ਰੋਟੀ ਦੇ ਕਿਸੇ ਸਾਧਨ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਹਨ ਅਥਾਰਟੀ ਨੇ ਟਰਮੀਨਲ ਲਾਭਾਂ ਅਤੇ ਨਿਵੇਸ਼ਾਂ ਅਤੇ ਬੈਂਕ ਦੁਆਰਾ ਅਦਾ ਕੀਤੀ ਪਰਿਵਾਰਕ ਪੈਨਸ਼ਨ ਸਮੇਤ ਮਹੀਨਾਵਾਰ ਪਰਿਵਾਰਕ ਆਮਦਨ ਨੂੰ ਫੈਸਲਾ ਲੈਣ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਣ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਗਲਤੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ। ਕੀ ਮਰਹੂਮ ਜ਼ੀਲੇ ਸਿੰਘ ਦਾ ਪਰਿਵਾਰ ਗਰੀਬੀ ਵਿੱਚ ਰਹਿ ਗਿਆ ਸੀ ਜਾਂ ਰੋਜ਼ੀ-ਰੋਟੀ ਦੇ ਕਿਸੇ ਸਾਧਨ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ। ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਬੈਂਕ ਦੁਆਰਾ ਬਣਾਈ ਗਈ ਯੋਜਨਾ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਅਥਾਰਟੀ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਾਰਕਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਣ ਦਾ ਹੁਕਮ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਅਥਾਰਟੀ ਨੇ ਹੋਰ ਸਰੋਤਾਂ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਜ਼ਮੀਨ ਤੋਂ ਪਰਿਵਾਰ ਦੀ ਆਮਦਨ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਣ ਵਿੱਚ ਵੀ ਕੋਈ ਗਲਤੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ।

(ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ)

---

[6] (2004) 7 SCC 265

[7] (2007) 4 SCC 778

XXXXXX

29. ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਵਿਚਾਰਨ ਯੋਗ ਇਕੋ ਇਕ ਮੁੱਦਾ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਕੀ ਯੋਜਨਾ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਤਰਸ ਯੋਗ ਨਿਯੁਕਤੀ ਦੇ ਦਾਅਵੇ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਯੋਜਨਾ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਸਾਰੇ ਸਰੋਤਾਂ ਤੋਂ ਪਰਿਵਾਰ ਦੀ ਆਮਦਨ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸੀ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵੱਲੋਂ ਇਸ ਨੂੰ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਬੈਂਕ ਦੁਆਰਾ ਦਾਇਰ ਅਪੀਲ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕਰ ਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ।

30. ਮੁਮਤਾਜ਼ ਯੂਨਸ ਮੁਲਾਨੀ ਬਨਾਮ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਰਾਜ[8] ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਦੋ ਜੱਜਾਂ ਦੇ ਬੈਂਚ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਇਹ ਸਿਧਾਂਤ ਅਪਣਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਤਰਸ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਨਿਯੁਕਤੀ ਭਰਤੀ ਦਾ ਸਰੋਤ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਬਲਕਿ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰ ਅਚਾਨਕ ਵਿੱਤੀ ਸੰਕਟ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਕੱਢਣ ਦੇ ਯੋਗ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਇੱਕ ਸਾਧਨ ਹੈ। ਪਰਿਵਾਰ ਦੀ ਵਿੱਤੀ ਸਥਿਤੀ ਦਾ ਮੁਲਾਂਕਣ ਯੋਜਨਾ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਪ੍ਰਬੰਧਾਂ ਦੇ ਅਧਾਰ ਤੇ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਗੋਵਿੰਦ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਵਰਮਾ (Supra) ਦੇ ਫੈਸਲੇ 'ਤੇ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਪਰ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਜਿਹਾ ਨਹੀਂ ਜਾਪਦਾ ਕਿ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੀਆਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦੀਆਂ ਲਾਜ਼ਮੀ ਮਿਸਾਲਾਂ 'ਤੇ ਧਿਆਨ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

31. ਭਾਰਤ ਸੰਘ ਬਨਾਮ ਸ਼ਸ਼ਾਂਕ ਗੋਸਵਾਮੀ[9] ਕੇਸ ਵਿੱਚ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਭਾਰਤ ਦੇ ਕੰਟਰੋਲਰ ਅਤੇ ਆਡੀਟਰ ਜਨਰਲ ਦੇ ਦਫਤਰ ਦੁਆਰਾ ਜਾਰੀ ਇੱਕ ਸਰਕੂਲਰ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ ਜਿਸ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਟਰਮੀਨਲ ਲਾਭਾਂ ਸਮੇਤ ਸਾਰੇ ਸਰੋਤਾਂ ਤੋਂ ਪਰਿਵਾਰ ਦੀ ਕੁੱਲ ਆਮਦਨ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਣਦੀ ਲੋੜ ਸੀ। ਸਰਕੂਲਰ ਵਿਚ ਗਰੁੱਪ 'B' ਗਰੁੱਪ 'C' ਅਤੇ ਗਰੁੱਪ 'D' ਅਹੁਦਿਆਂ ਲਈ ਆਮਦਨ ਸੀਮਾਵਾਂ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ। ਇਸ ਤੱਥ ਦਾ ਨੋਟਿਸ ਲੈਂਦੇ ਹੋਏ ਕਿ ਮ੍ਰਿਤਕ

ਕਰਮਚਾਰੀ ਦੀ ਵਿਧਵਾ ਨੂੰ ਪਰਿਵਾਰਕ ਪੈਨਸ਼ਨ ਅਧਿਕਾਰਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਆਸ਼ਰਿਤ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਗਰੁੱਪ 'C' ਅਹੁਦਿਆਂ ਲਈ ਆਮਦਨ ਸੀਮਾ ਦੇ ਅੰਦਰ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ।

32. ਸਟੇਟ ਬੈਂਕ ਆਫ ਇੰਡੀਆ ਬਨਾਮ ਸੁਰਿਆ ਨਰਾਇਣ ਤ੍ਰਿਪਾਠੀ[10] ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਦੋ ਜੱਜਾਂ ਦੇ ਬੈਂਚ ਦੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਵੀ ਇਸੇ ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ ਦੁਹਰਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਗੋਵਿੰਦ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਵਰਮਾ (Supra) ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਦੀ ਦਲੀਲ ਦਾ ਇਸ਼ਤਿਹਾਰ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨੋਟ ਕੀਤਾ।

---

[8] (2008) 11 SCC 384

[9] (2012) 11 SCC 307

[10] (201415 SCC 739

XXXXXX

453 ਹਿਮਾਚਲ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਰਾਜ ਬਨਾਮ ਸ਼ਸ਼ੀ ਕੁਮਾਰ
[ਡਾਕਟਰ ਧਨੰਜਯ ਵਾਈ. ਚੰਦਰਚੂੜ, ਜੇ.]

8. ਉਸਨੇ ਗੋਵਿੰਦ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਵਰਮਾ ਬਨਾਮ ਐਲ.ਆਈ.ਸੀ. (ਗੋਵਿੰਦ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਵਰਮਾ ਬਨਾਮ ਐਲ.ਆਈ.ਸੀ., (2005) 10 SCC 289: 2005 SCC (L&S) 590] ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲੇ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਜਿੱਥੇ ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਲਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਤਰਸ ਯੋਗ ਨਿਯੁਕਤੀ ਨੂੰ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਇਨਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਮੈਂਬਰ ਨੂੰ ਉਚਿਤ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਮਿਲਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਸੇਵਾ ਲਾਭ ਕਾਫ਼ੀ ਸਨ। ਅਸੀਂ ਨਿਮਰਤਾ ਨਾਲ ਕਹਿ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਉਮੇਸ਼ ਕੁਮਾਰ ਨਾਗਪਾਲ (ਉਮੇਸ਼ ਕੁਮਾਰ ਨਾਗਪਾਲ ਬਨਾਮ ਹਰਿਆਣਾ ਰਾਜ, (1994) 4 SCC

138: 1994 SCC (L&S) 930: (1994) 27 ATC 537) ਵਿੱਚ ਲਏ ਗਏ ਵਿਚਾਰ ਦੇ ਉਲਟ ਹੈ, ਜਿਸ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਗੋਵਿੰਦ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਵਰਮਾ ਬਨਾਮ ਐਲ.ਆਈ.ਸੀ. ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, (2005) 10 SCC 289: 2005 SCC (L&S) 590]. ਬਾਅਦ ਦੇ ਦੋ ਫ਼ੈਸਲੇ ਜੋ ਉੱਪਰ ਦੱਸੇ ਗਏ ਹਨ, ਉਹ ਵੀ ਉਮੇਸ਼ ਕੁਮਾਰ ਨਾਗਪਾਲ (ਉਮੇਸ਼ ਕੁਮਾਰ ਨਾਗਪਾਲ ਬਨਾਮ ਹਰਿਆਣਾ ਰਾਜ, (1994) 4 SCC 138: 1994 SCC (L&S) 930: (1994) 27 ATC 537] ਵਾਂਗ ਹੀ ਵਿਚਾਰ ਰੱਖਦੇ ਹਨ। ਵਿਕਾਸ ਸਿੰਘ ਨੇ ਸਾਡਾ ਧਿਆਨ ਐਸ.ਬੀ.ਆਈ. ਬਨਾਮ ਸੋਮਵੀਰ ਸਿੰਘ (ਐਸ.ਬੀ.ਆਈ. ਬਨਾਮ ਸੋਮਵੀਰ ਸਿੰਘ (2007) 4 SCC 778: (2007) 2 SCC (L&S) 92 ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਵੱਲ ਖਿੱਚਿਆ ਹੈ ਜਿੱਥੇ 1998 ਸਕੀਮ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

9. ਤਰਸ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਦੇ ਸਾਰੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਇਹ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਮੂਲ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਪਰਿਵਾਰ ਲਈ ਇੱਕ ਰਸਤਾ ਹੈ ਜੋ ਕਮਾਉਣ ਵਾਲੇ ਦੀ ਮੌਤ ਕਾਰਨ ਵਿੱਤੀ ਤੰਗੀ 'ਤੇ ਮੁਸ਼ਕਲਾਂ ਵਿੱਚ ਹੈ। ਇਹ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਿਯਮਤ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਲਈ ਇੱਕ ਸਾਧਨ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਛੇਦ 16 ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧਾਂ ਦਾ ਅਪਵਾਦ ਹੈ। ਅਜਿਹਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ, ਜੇ ਕੋਈ ਰੁਜ਼ਗਾਰਦਾਤਾ ਇਹ ਦੱਸਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਰਮਚਾਰੀ ਦੀ ਮੌਤ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪਰਿਵਾਰ ਲਈ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਵਿੱਤੀ ਪ੍ਰਬੰਧ ਢੁਕਵਾਂ ਹੈ, ਤਾਂ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਇਸ ਗੱਲ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਨਹੀਂ ਦੇ ਸਕਦੇ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਸੇ ਇੱਕ ਨੂੰ ਤੁਲਨਾਤਮਕ ਮੁਲਾਕਾਤ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਉਹ ਸਿਧਾਂਤ ਹੈ ਜੋ ਸਾਰੇ ਸਮੇਂ ਅਪਣਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਸਾਡੇ ਲਈ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਦਲੀਲ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਨਾ ਮੁਸ਼ਕਲ ਹੈ।

XXXXXX

33. ਹੁਣ, ਇਸ ਪਿਛੋਕੜ ਵਿੱਚ ਕੇਨਰਾ ਬੈਂਕ (Supra) ਵਿੱਚ ਫੈਸਲੇ ਦਾ ਇਸ਼ਤਿਹਾਰ ਦੇਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੋਵੇਗਾ। 8 ਮਈ 1993 ਦੀ ਤਰਸ ਯੋਗ ਨਿਯੁਕਤੀ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਕੇਨਰਾ ਬੈਂਕ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਚਲਿਤ ਸੀ ਜਦੋਂ ਅਕਤੂਬਰ 1998 ਵਿੱਚ ਕਰਮਚਾਰੀ ਦੀ ਡਿਊਟੀ ਦੌਰਾਨ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ ਸੀ। ਤਰਸ ਯੋਗ ਨਿਯੁਕਤੀ ਦੀ ਅਰਜ਼ੀ ਰੱਦ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੂੰ ਇੱਕ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਵਿਦਵਾਨ ਸਿੰਗਲ ਜੱਜ ਨੇ ਨਿਯੁਕਤੀ ਦੇ ਦਾਅਵੇ 'ਤੇ ਮੁੜ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਸਨ। ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਬੈਂਚ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਅਪੀਲ ਦੇ ਲੰਬਿਤ ਹੋਣ ਦੌਰਾਨ, ਨਿਯੁਕਤੀ ਦੇ ਬਦਲੇ ਐਕਸ-ਗ੍ਰੇਸ਼ੀਆ ਦੀ ਯੋਜਨਾ। ਮੁੱਖ ਮੁੱਦਾ ਜੋ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਵਿਚਾਰ ਅਧੀਨ ਆਇਆ ਉਹ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਕੀ 2005 ਵਿੱਚ ਐਕਸ-ਗ੍ਰੇਸ਼ੀਆ ਭੁਗਤਾਨ ਦੀ ਵਿਵਸਥਾ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਅਗਲੀ ਸਕੀਮ ਸ਼ਾਸਨ ਕਰੇਗੀ ਜਾਂ ਕੀ ਅਰਜ਼ੀ ਦਾ ਨਿਪਟਾਰਾ 1993 ਦੀ ਪੁਰਾਣੀ ਸਕੀਮ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਕਰਨਾ ਪਵੇਗਾ। ਇਹ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਰਜ਼ੀ ਦਾ ਆਧਾਰ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਦਾ ਪਰਿਵਾਰ ਮਾੜੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ 1993 ਦੀ ਤਰਸ ਯੋਗ ਨਿਯੁਕਤੀ ਲਈ ਸਕੀਮ ਦੁਆਰਾ ਲੋੜੀਂਦਾ ਹੈ।

34. ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੀ ਸਕੀਮ ਦੇ ਲਾਗੂ ਹੋਣ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਣ ਲਈ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਦੋ-ਜੱਜਾਂ ਦੇ ਬੈਂਚ ਨੇ ਸਟੇਟ ਬੈਂਕ ਆਫ ਇੰਡੀਆ ਬਨਾਮ ਜਸਪਾਲ ਕੌਰ[11] ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਫੈਸਲੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕਿਹਾ ਕਿ ਤਰਸ ਯੋਗ ਨਿਯੁਕਤੀ ਲਈ ਵਿਚਾਰੀ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਕਾਰਵਾਈ ਦਾ ਕਾਰਨ ਉਦੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ ਜਦੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦੀ ਸਕੀਮ ਲਾਗੂ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ, ਦਾਅਵੇ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਅਗਲੀ ਸਕੀਮ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਸਿਰਫ ਐਕਸ-ਗ੍ਰੇਸ਼ੀਆ ਦੇ ਭੁਗਤਾਨ ਦੀ ਵਿਵਸਥਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਅਸਲ ਵਿੱਚ, 2014 ਵਿੱਚ ਤਰਸ ਯੋਗ ਨਿਯੁਕਤੀ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਲਈ ਸਕੀਮ ਨੂੰ ਮੁੜ ਸੁਰਜੀਤ ਕਰਕੇ ਬਾਅਦ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਨੂੰ ਬਦਲ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

35. ਇਸ ਲਈ, ਕੇਨਰਾ ਬੈਂਕ (Supra) ਵਿੱਚ ਜਿਸ ਮੁੱਦੇ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਉਹ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਤਰਸ ਯੋਗ ਨਿਯੁਕਤੀ ਦੇਣ ਦੀ ਅਰਜ਼ੀ ਨੂੰ ਉਸ ਸਕੀਮ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ ਜੋ ਅਰਜ਼ੀ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਨ ਦੀ ਮਿਤੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਲਾਗੂ ਹੋਈ ਸੀ। ਇਹ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਦੇਖਿਆ, ਮੁੱਖ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਸੀ ਜੋ ਵਿਚਾਰਨ ਯੋਗ ਸੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਦੋ ਜੱਜਾਂ ਦੇ ਬੈਂਚ ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ- ਬੈਂਕ ਵੱਲੋਂ ਇਹ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰ ਪਰਿਵਾਰਕ ਪੈਨਸ਼ਨ ਮਿਲ ਰਹੀ ਹੈ। ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਤਰਸ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਨਿਯੁਕਤੀ ਦੀ ਅਰਜ਼ੀ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਦਾ ਇਸ ਦਾ ਕੋਈ ਮਤਲਬ ਨਹੀਂ ਹੈ।

36. ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਵੱਲੋਂ ਪੇਸ਼ ਹੋਏ ਸੀਨੀਅਰ ਵਕੀਲ ਨੇ ਕੇਨਰਾ ਬੈਂਕ (Supra) ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਉਪਰੋਕਤ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਨੂੰ ਵੱਖਰਾ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਹਿਮਾਚਲ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਰਾਜ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਸਿਰਫ ਪਰਿਵਾਰਕ ਪੈਨਸ਼ਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਨਾਲ ਬਿਨੈਕਾਰ ਤਰਸ ਯੋਗ ਨਿਯੁਕਤੀ ਲਈ ਅਰਜ਼ੀ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਨ ਤੋਂ ਅਸਮਰੱਥ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ ਜਾਂ ਦਾਅਵੇ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਤੋਂ ਰੋਕ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਇਸ ਦੇ ਉਲਟ, ਇਹ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਸਕੀਮ ਵਿੱਚ ਆਮਦਨ ਦੇ ਸਾਰੇ ਸਬੰਧਿਤ ਸਰੋਤਾਂ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ, ਪਰਿਵਾਰਕ ਪੈਨਸ਼ਨ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਇੱਕ ਮਾਪਦੰਡ ਹੋਵੇਗਾ ਜਿਸ ਨੂੰ ਇਹ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਿਆ ਜਾਵੇਗਾ ਕਿ ਮ੍ਰਿਤਕ ਕਰਮਚਾਰੀ ਦਾ ਪਰਿਵਾਰ ਗਰੀਬ ਹਾਲਤਾਂ ਵਿੱਚ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ।

---

[1] (2007) 9 SCC 571

XXXXXX

37. ਸਾਨੂੰ ਇਸ ਦਲੀਲ ਵਿੱਚ ਯੋਗਤਾ ਮਿਲਦੀ ਹੈ, ਸਧਾਰਨ ਕਾਰਨ ਕਰਕੇ, ਕਿ ਇਹ 18 ਜਨਵਰੀ 1990 ਦੀ ਸਕੀਮ ਦੀਆਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਸ਼ਰਤਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਰਾਜ ਦੁਆਰਾ ਸੋਧਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਸਕੀਮ ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਪਰਿਵਾਰਕ ਪੈਨਸ਼ਨ ਸਮੇਤ ਰਾਜ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੇ ਗਏ ਭਲਾਈ ਉਪਾਵਾਂ ਦੇ ਕਾਰਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਈਆਂ ਅਦਾਇਗੀਆਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਕੀਮ ਦੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਲਾਗੂ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਣੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਹਨ।

38. ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰਕੇ, ਅਸੀਂ ਇਸ ਸਿੱਟੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚੇ ਹਾਂ ਕਿ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਗੋਵਿੰਦ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਵਰਮਾ (Supra) ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਰਾਜ ਨੂੰ ਯੋਜਨਾ ਦੀਆਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਸ਼ਰਤਾਂ ਦੇ ਉਲਟ ਕੰਮ ਕਰਨ ਲਈ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਜਾਇਜ਼ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਜਿਸ ਲਈ ਇਹ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਿਆ ਜਾਵੇ।

39. ਇਹ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਆਮਦਨ ਸਲੈਬ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਨ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਅਗਲੇ ਪਹਿਲੂ ਵੱਲ ਲੈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸਾਡੇ ਵਿਚਾਰ ਵਿੱਚ, ਆਮਦਨ ਸਲੈਬ ਦਾ ਨਿਰਧਾਰਨ, ਅਸਲ ਵਿੱਚ, ਇੱਕ ਉਪਾਅ ਹੈ ਜੋ ਮਨਮਾਨੀ ਦੇ ਤੱਤ ਨੂੰ ਕਮਜ਼ੋਰ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਬਿਨਾਂ ਸ਼ੱਕ, ਫੈਸਲਾ ਲੈਂਦੇ ਸਮੇਂ ਹਰੇਕ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਕੇਸ ਦੇ ਤੱਥਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ, ਆਮਦਨ ਸਲੈਬ ਦਾ ਨਿਰਧਾਰਨ ਫੈਸਲਾ ਲੈਣ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਵਿੱਚ ਨਿਰਪੱਖਤਾ ਅਤੇ ਇਕਸਾਰਤਾ ਲਿਆਉਣ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦਾ ਵਿਚਾਰ ਸੀ ਕਿ ਵਿੱਤ ਵਿਭਾਗ ਲਈ ਇਸ ਯੋਜਨਾ ਵਿੱਚ ਸੋਧ ਕਰਨਾ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਵਿੱਤ ਵਿਭਾਗ ਦੁਆਰਾ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਰਕੂਲਰਾਂ ਨੂੰ ਨੀਤੀ ਵਿੱਚ ਸੋਧ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਉਹ ਯੋਜਨਾ ਦੇ ਇਰਾਦੇ ਅਤੇ ਉਦੇਸ਼ ਬਾਰੇ ਸੱਚਮੁੱਚ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹਨ। ਸਰਕੂਲਰ ਵਿਆਖਿਆਤਮਕ ਹਨ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਯੋਜਨਾ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ

ਸਵਦੇਸ਼ੀਤਾ ਦੇ ਸੰਕਲਪ ਬਾਰੇ ਫੈਸਲਾ ਲੈਣ ਵਾਲੇ ਦਾ ਮਾਰਗ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਅਸਲ ਵਿੱਚ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਅਸੀਂ ਪਹਿਲਾਂ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਸ਼ਸ਼ਾਂਕ ਗੋਸਵਾਮੀ (Supra) ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ, ਅਦਾਲਤ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਭਾਰਤ ਦੇ ਕੰਪਟਰੋਲਰ ਅਤੇ ਆਡੀਟਰ ਜਨਰਲ ਦੇ ਇੱਕ ਸਰਕੂਲਰ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠ ਰਹੀ ਸੀ ਜਿਸ ਨੇ ਤਰਸ ਯੋਗ ਨਿਯੁਕਤੀ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਫੈਸਲੇ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਕਰਨ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਗਰੁੱਪ 'C' ਅਤੇ 'D' ਦੇ ਅਹੁਦਿਆਂ ਲਈ ਕ੍ਰਮਵਾਰ ਆਮਦਨ ਸੀਮਾ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਆਮਦਨ ਦੀਆਂ ਸੀਮਾਵਾਂ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਨ ਨੂੰ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਮਨਮਰਜ਼ੀ ਨਾਲ ਵਰਤੋਂ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਇਹ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇਸ ਕੇਸ ਦੇ ਰਿਕਾਰਡ ਤੋਂ ਸਾਨੂੰ ਜੋ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ਉਹ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਆਮਦਨ ਦੀ ਸੀਮਾ 29 ਸਤੰਬਰ 2008 ਨੂੰ ਵਿੱਤ ਵਿਭਾਗ ਦੇ ਪੱਤਰ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ (ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਸੀ)। ਚਾਰ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਲਈ ਆਮਦਨ ਦੀ ਸੀਮਾ 20 ਅਪ੍ਰੈਲ 2011 ਨੂੰ ਸੋਧ ਕੇ 1,50,000/- ਰੁਪਏ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਸ੍ਰੀ ਪੀ.ਐਸ. ਪਟਵਾਲੀਆ ਨੇ ਹਦਾਇਤਾਂ 'ਤੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਸੀਮਾ 27 ਜੁਲਾਈ, 2017 ਨੂੰ ਦੁਹਰਾਈ ਗਈ ਹੈ। ਆਮਦਨ ਦਾ ਉਚਿਤ ਮਾਪਦੰਡ ਕੀ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਇਹ ਬਿਨਾਂ ਸ਼ੱਕ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਲਈ ਨੀਤੀ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਅਸੀਂ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦੇਵਾਂਗੇ ਕਿ ਆਮਦਨ ਸੀਮਾਵਾਂ ਨੂੰ ਸਮੇਂ-ਸਮੇਂ 'ਤੇ ਤਿੰਨ ਸਾਲਾਂ ਦੇ ਅੰਤਰਾਲ 'ਤੇ ਤਰਜੀਹੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸੋਧਣ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੈ। ਮਹਿੰਗਾਈ ਅਤੇ ਰਹਿਣ-ਸਹਿਣ ਦੀ ਲਾਗਤ ਵਿੱਚ ਵਾਧੇ ਦਾ ਸੇਵਾ ਕਰ ਰਹੇ ਅਤੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਨੂੰ ਦਰਪੇਸ਼ ਵਿੱਤੀ ਲੋੜਾਂ 'ਤੇ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਅਸਰ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਤਰਸ ਯੋਗ ਨਿਯੁਕਤੀ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਆਮਦਨ ਦੇ ਮਾਪਦੰਡ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ, ਇਹ ਉਚਿਤ ਹੋਵੇਗਾ ਜੇ ਰਾਜ ਸਮੇਂ-ਸਮੇਂ 'ਤੇ ਆਮਦਨ ਦੀ ਸੀਮਾ 'ਤੇ ਮੁੜ ਵਿਚਾਰ ਕਰੇ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਅਸੀਂ ਉੱਪਰ ਦਰਸਾਇਆ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਸਪਸ਼ਟ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਜੇ ਰਾਜ ਨੂੰ ਸਲਾਹ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਇਹ ਰਾਜ ਲਈ ਤਿੰਨ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਘੱਟ ਦੀ ਬਾਰੰਬਾਰਤਾ 'ਤੇ ਆਮਦਨ ਸੀਮਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਸੋਧ ਕਰਨ ਲਈ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਹੋਵੇਗਾ।

XXXXXX

40. ਜਿੱਥੋਂ ਤੱਕ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਤੱਥਾਂ ਦਾ ਸਬੰਧ ਹੈ, ਇਹ ਰਿਕਾਰਡ ਤੋਂ ਸਾਹਮਣੇ ਆਇਆ ਹੈ ਕਿ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ 11 ਮਈ 2015 ਨੂੰ ਸਥਾਪਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਤਰਸ ਯੋਗ ਨਿਯੁਕਤੀ ਲਈ ਅਰਜ਼ੀ 8 ਮਈ 2007 ਨੂੰ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। 15 ਜਨਵਰੀ 2008 ਨੂੰ ਵਧੀਕ ਸਕੱਤਰ ਨੇ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਸੀ ਕਿ ਪੈਨਸ਼ਨ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਰਕਮ ਨੂੰ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਆਮਦਨ ਸਟੇਟਮੈਂਟ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਛੇਦ 226 ਦੇ ਤਹਿਤ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦਾਇਰ ਕਰਨ ਲਈ ਸੱਤ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਵੱਧ ਦੀ ਮਿਆਦ ਦੀ ਉਡੀਕ ਕੀਤੀ। ਉਮੇਸ਼ ਕੁਮਾਰ ਨਾਗਪਾਲ (Supra) ਵਿੱਚ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਤਰਸ ਯੋਗ ਨਿਯੁਕਤੀ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਦਾ ਅਧਾਰ ਮ੍ਰਿਤਕ ਕਰਮਚਾਰੀ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰ ਤੁਰੰਤ ਸਹਾਇਤਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਵਿੱਚ ਹੈ। ਤਰਸ ਯੋਗ ਨਿਯੁਕਤੀ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਨਿਰਭਰ ਵੱਲੋਂ ਦੇਰੀ ਕਰਕੇ ਤੁਰੰਤਤਾ ਦੀ ਇਹ ਭਾਵਨਾ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਗੁਆਚ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

41. ਅਸੀਂ ਇਸ ਦਲੀਲ ਤੋਂ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਨਹੀਂ ਹਾਂ ਕਿ ਦੇਰੀ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਰੱਖਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਸਕੀਮ ਦਾ ਪੈਰਾ 8 ਇਸ ਗੱਲ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਜਿਹੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਜਿੱਥੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਕਰਮਚਾਰੀ ਦੇ ਸਾਰੇ ਨਿਰਭਰ ਬੱਚਿਆਂ ਨੇ ਅਜੇ ਬਾਲਗ ਹੋਣ ਦੀ ਉਮਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਅਰਜ਼ੀ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਨ ਦੀ ਸਮਾਂ ਸੀਮਾ ਨੂੰ ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਵਧਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਪਹਿਲੇ ਬੱਚੇ ਦੀ ਉਮਰ 21 ਸਾਲ ਨਹੀਂ ਹੋ ਜਾਂਦੀ। ਇੱਕ ਕੇਸ ਜਿੱਥੇ ਹਰੇਕ ਬੱਚਾ ਨਾਬਾਲਗ ਹੈ, ਬਿਲਕੁਲ ਵੱਖਰੀ ਕਲਾਸ ਵਿੱਚ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੀ ਤੁਲਨਾ ਅਜਿਹੀ ਸਥਿਤੀ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਜਿੱਥੇ ਕਿਸੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਕਰਮਚਾਰੀ ਦਾ ਨਿਰਭਰ ਜੋ ਮੌਤ ਦੀ ਮਿਤੀ 'ਤੇ ਮੇਜਰ ਸੀ, ਕਰਮਚਾਰੀ ਦੀ ਮੌਤ ਤੋਂ ਵਾਜਬ ਸਮੇਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਅਰਜ਼ੀ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਦੇਰੀ ਦੇ ਇਸ

ਪਹਿਲੂ ਨੂੰ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਹੋਰ ਫੈਸਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਨਜਿੱਠਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਜੰਮੂ-ਕਸ਼ਮੀਰ ਰਾਜ ਬਨਾਮ ਸਜਾਦ ਅਹਿਮਦ ਮੀਰ[12] ਅਤੇ ਸਥਾਨਕ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਵਿਭਾਗ ਬਨਾਮ ਐਮ. ਸੇਲਵਨਾਯਗਮ[13] ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ।

XXXXXX

457 ਹਿਮਾਚਲ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਰਾਜ ਬਨਾਮ ਸ਼ਸ਼ੀ ਕੁਮਾਰ
[ਡਾਕਟਰ ਧਨੰਜਯ ਵਾਈ. ਚੰਦਰਚੂੜ, ਜੇ.]

42. ਹੁਣ ਸਾਨੂੰ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਰਾਜ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਫੈਸਲੇ 'ਤੇ ਮੁੜ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਦਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦੇਣ ਦਾ ਕੋਈ ਕਾਰਨ ਜਾਂ ਮਕਸਦ ਨਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ ਜਿਸ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ੀ ਦਾ ਇੱਕ ਹੋਰ ਦੌਰ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਵੇਗਾ। ਸਾਡੇ ਵਿਚਾਰ ਵਿੱਚ, ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੂੰ ਦੇਰੀ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਹੋਏ ਸਮੇਂ ਦੀ ਬੀਤਜਾਣ ਕਰਕੇ ਤਰਸ ਯੋਗ ਨਿਯੁਕਤੀ ਲੈਣ ਤੋਂ ਰੋਕਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

43. ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿੱਚ, ਅਸੀਂ ਹੇਠ ਲਿਖੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਵਿੱਚ ਅਪੀਲ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ:

(i) ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਵੱਲੋਂ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ (CWP ਨੰਬਰ 3652) ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ ਅਤੇ ਤਰਸ ਯੋਗ ਨਿਯੁਕਤੀ ਲਈ ਅਰਜ਼ੀ 'ਤੇ ਮੁੜ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ,
(ii) ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਪਰਿਵਾਰਕ ਪੈਨਸ਼ਨ ਅਤੇ ਹੋਰ ਅੰਤਮ ਲਾਭਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਣ ਤੋਂ ਗੁਰੇਜ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿੱਚ ਸਥਿਰ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਅਨੁਸਾਰ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ,

(iii) ਹਾਲਾਂਕਿ ਅਸੀਂ ਤਰਸ ਯੋਗ ਨਿਯੁਕਤੀ ਲਈ ਯੋਗਤਾ ਦੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਆਮਦਨ ਸੀਮਾਵਾਂ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਨ ਦੇ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰਦੇ ਹਾਂ, ਅਸੀਂ ਉਮੀਦ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ, ਨੀਤੀ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਦਿਆਂ,

ਤਿੰਨ ਸਾਲ ਜਾਂ ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦੇ ਅੰਤਰਾਲਾਂ 'ਤੇ ਆਮਦਨ ਸੀਮਾਵਾਂ 'ਤੇ ਮੁੜ ਵਿਚਾਰ ਕਰੇਗੀ ਕਿ ਕੀ ਰਹਿਣ-ਸਹਿਣ ਦੀ ਲਾਗਤ, ਮਹਿੰਗਾਈ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸੰਬੰਧਿਤ ਤੱਥਾਂ ਅਤੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਸੋਧ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ।

44. ਅਪੀਲ ਦਾ ਨਿਪਟਾਰਾ ਉਪਰੋਕਤ ਸ਼ਰਤਾਂ ਵਿੱਚ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕੋਈ ਖ਼ਰਚਾ ਨਹੀਂ।

ਅੰਕਿਤ ਗਿਆਨ ਅਪੀਲ ਦਾ ਨਿਪਟਾਰਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

---

[12] (2006) 5 SCC 766 ਪੈਰਾ11

[13] (2011) 13 SCC 42, ਪੈਰਾ 11, 12 ਅਤੇ 13

ਡਿਸਕਲੇਮਰ: - ਸਥਾਨਕ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਅਨੁਵਾਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਨਿਆ ਨਿਰਣਾਂ ਕੇਵਲ ਮੁਕਦਮੇਬਾਜ਼ਾਂ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਸਮਝਣ ਤੱਕ ਹੀ ਸੀਮਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਦਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਇਸਤੇਮਾਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ । ਸਾਰੇ ਵਿਹਾਰਕ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰਤ ਮੰਤਵਾਂ ਲਈ ਨਿਆ ਨਿਰਣੇ ਦਾ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸੰਸਕਰਨ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਅਮਲ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ ।

Prabhat Kiran, Advocate
D/923/2000
Bar Council of Delhi